

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE KIRILGANLIK
Finansal Krizlerin Kamu ve Özel Sermayeli Bankalara
Etkisinin Oran Analizi ile Tespiti ve Karşılaştırılması
(1990-2015 Dönemi)

SÜLEYMAN BİLGİÇ

Yüksek Lisans Tezi

İşletme Ana Bilim Dalı

Danışman:

Yrd. Doç. Dr. Ayşenur TARAKCIOĞLU ALTINAY

Uşak

T.C. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ağustos 2017

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE KIRILGANLIK
Finansal Krizlerin Kamu ve Özel Sermayeli Bankalara Etkisinin Oran Analizi
ile Tespiti ve Karşılaştırılması
(1990-2015 Dönemi)

SÜLEYMAN BİLGİÇ

Yüksek Lisans Tezi

İşletme Ana Bilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ayşenur TARAKCIOĞLU ALTINAY

Uşak

T.C. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ağustos 2017

**UŞAK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER
ENSTİTÜSÜ**

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

İşletme Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı 154005010 No'lu öğrencisi SÜLEYMAN BİLGİÇ'in "TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE KIRILGANLIK 'Finansal Krizlerin Kamu ve Özel Sermayeli Bankalara Etkisinin Oran Analizi ile Bulunması ve Karşılaştırılması (1990-2015 Dönemi)'" adlı tezi 01/08/2017 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Jüri

Adı Soyadı

Danışman

: Yrd. Doç. Dr. Ayşenur ALTINAY

Üye

: Doç. Dr. Mustafa SOBA

Üye

: Yrd. Doç. Dr. Gülten DEMİRAL

Üye

: Yrd. Doç. Dr. Sevtap UĞUR

Üye

: Yrd. Doç. Dr. Vasfi KAHYA

ÖZET

Ekonomik krizler, finansal sistem içerisinde yer alan tüm birimlere tehdit oluşturarak makroekonomik düzeyde dengesizliklere neden olan ve önceden saptanması güç eğilimler olarak ortaya çıkmaktadır. Bankacılık sektörü, kriz dönemlerinde finansal yapıda karşılaşılan riskler ve dengesizlikler ile doğrudan etkileşim içinde olduğundan bu sektörün incelenmesi büyük önem taşımaktadır. Aynı zamanda sektörün finansal durumu ülkenin gelişimi ile doğrudan ilişkili olduğundan bankacılık sektörünün izlenmesi kamu kesimi izleyeceği politikalar açısından önemlidir.

Türkiye’de bankacılık sektörü ele alındığında günümüze kadar birçok finansal gelişme ve kriz dönemlerinin sebep olduğu finansal çöküntüler yaşanmıştır. Çalışmada Türk bankacılık sektöründe yer alan kamu ve özel sermayeli bankaların finansal performansları izlenmiştir. Araştırmaya dahil olan bankaların 1990 ve 2015 yılları arasındaki 26 yıllık dönemi kapsayan mali tablolarından alınan veri setleri ile oran analizleri yapılmıştır.

Oran analizleri sonucunda oluşturulan grafikler ile 1990 ve 2015 yılları arasında yaşanan finansal krizlerin bankacılık sektörüne etkileri izlenmiştir. Araştırmadaki bankalar sermayelerine göre iki gruba ayrılarak; sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, karlılık ve likidite rasyo oranlarının gruplara (özel ve kamu sermayeli bankalar) göre kıyaslandığı etkinlik grafikleri değerlendirilmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen bankaların sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, karlılık ve likidite rasyosu oranlarının genel ortalamaları incelenmiş olup ekonomik kriz dönemlerinde finansal faaliyetleri canlandırmak amacıyla kullanılan kredilerin, aktif kalitesi oranlarını düşürücü etkisi olduğu gözlemlenmiştir. 2001 kriz

döneminde ise sermaye yeterliliği rasyosu hariç tüm rasyolar olumsuz yönde etkilenmiştir.

Çalışmada Türk bankacılık sektöründe son 26 yıldaki sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, karlılık ve likidite rasyolarının yıllık dönemlerde değişim eğilimleri grafiklerle gösterilmiştir. Türkiye’de 26 yıllık süreç içinde kriz dönemlerinde rasyoların değişimlerinin ortaya çıkarılması, ileriki dönemlerde oluşabilecek belirsizliklerin önceden saptanmasında etkili olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bankacılık Sektörü, Kırılganlık, Finansal Kriz, Oran Analizi

ABSTRACT

The economic crisis at the macroeconomic level by creating a threat to the financial structure of all units in which are difficult to determine in advance the imbalances that reveal emerging trends. The banking sector in times of crisis and risks that are encountered in direct interaction with imbalances in the financial structure, since the examination of this sector is of great importance. At the same time, the financial situation of the sector the development of the country because it is directly related to the monitoring of the sector is important in terms of policies to be followed in the public sector.

When taken in the banking sector in our country until the present day financial crisis that is the cause of the financial collapse was marked by the development and many. In the study, the financial performance of public and private banks in the Turkish banking sector were monitored. Banks that were involved in the investigation of 26 years between 1990 and 2015, covering the period from the financial statements ratio analysis with data sets reviewed.

Ratio analysis with graphics generated as a result, between 1990 and 2015 the effects of the current financial crisis on the banking sector were monitored. In the study, divided into two groups according to the banks capital; capital adequacy, asset quality, profitability and liquidity ratios of the rates of the groups (private and state-owned banks) compared to the activity patterns were evaluated.

The scope of the research examined the adequacy of banks ' capital, asset quality, profitability and liquidity ratios were examined and the general averages of the ratios financial activities in order to revitalize the economic crisis in the period of asset quality ratios, it is found that it has the effect of lowering of loans. During the 2001 crisis, all except ratios capital adequacy ratio has been adversely affected.

In the study, in the last 26 years in the Turkish banking industry capital adequacy, asset quality, profitability and liquidity ratios in the years of change in the trends of the graphs were shown. Variation of the ratio in times of crisis in Turkey in 26 years, uncovering uncertainties in future periods that may occur prior to the detection will be effective.

Keywords: Banking Sector, Fragility, Financial Crisis, Ratio Analysis

ÖNSÖZ

Araştırmamın her aşamasında bilgi, tecrübe, motivasyonu ile desteğini esirgemeyen tez danışmanım saygıdeğer Yrd. Doç. Dr. Ayşenur TARAKCIOĞLU ALTINAY'a sonsuz teşekkür ederim.

Yüksek Lisans eğitimimde istatistiksel analiz konusunda kendimi geliştirmemde katkısı olan saygıdeğer Doç. Dr. Nezih TAYYAR'a, akademik çalışma oluşturmayı öğrenmemi sağlayan saygıdeğer Doç. Dr. Mustafa SOBA ve Yrd. Doç. Dr. Fatma AKYÜZ'e, finansal değerlendirme yapma konusunda katkıları olan saygıdeğer Doç. Dr. Ercan ÖZEN'e, çağdaş yönetim yaklaşımını anlamamı sağlayan saygıdeğer Yrd. Doç. Dr. Mesut ATASEVER'e ve üzerimde emeği geçen tüm Yüksek Lisans hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca Yüksek Lisans eğitimim boyunca her türlü destek ve altyapıyı sağlayan üniversitemiz Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı personeline teşekkür ederim.

Bu çalışmamı gerek iş hayatım, gerek eğitimim boyunca her zaman yanımda duran aileme armağan ediyorum.

Süleyman BİLGİÇ

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı Soyadı: Süleyman BİLGİÇ
Doğum Yeri ve Tarihi: Turgutlu, 14/12/1988
Lisans Öğretimi: Anadolu Üniversitesi
Bilimsel Faaliyetleri: Yüksek Lisans Tezi
Bildiği Yabancı Diller: İngilizce

İş Deneyimi:

Çalıştığı Kurumlar: Türk Patent Enstitüsü-Memur
Uşak Üniversitesi-Bilgisayar İşletmeni (Halen)

Makaleler:

Akyüz, F., & Bilgiç, S. (2016). Borsa İstanbul (BİST)'da İşlem Gören Bilişim Firmalarının Aktif Karlılıkları İle Kaldıraç Oranı, Cari Oran, Nakit Oranı ve Asit-Test Oranının İstatistiksel Analiz Yöntemiyle Karşılaştırılması. *Uşak University Journal of Social Sciences*, 9(28).

İletişim:

E-posta Adresi: suleyman.bilgic@usak.edu.tr

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vii
ÖZGEÇMİŞ.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xii
GRAFİK LİSTESİ.....	xiii
TABLO LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM EKONOMİK SİSTEM	4
1.1. FİNANSAL SİSTEM.....	4
1.1.1. Finansal Aracı Kurumlar	5
1.1.1.1. Banka Kavramı ve Bankacılık Sektörü	5
1.1.1.1.1. Bankanın Tanımı	5
1.1.1.1.2. Bankacılığın Tarihsel Gelişimi.....	6
1.1.1.1.3. Banka Türleri.....	7
1.2. REKABET VE FİNANSAL KIRILGANLIK KAVRAMLARI	7
1.2.1. Rekabet Kavramı	7
1.2.2. Finansal Liberalizasyon, Kırılganlık ve Kriz Kavramları	8
1.2.2.1. Finansal Liberalizasyon	8
1.2.2.2. Kırılganlık	9
1.2.2.3. Finansal Kriz	9
1.2.2.3.1. Türkiye’de Yaşanan Finansal Krizler.....	9
1.2.2.3.2. Bankacılık Krizleri	11
1.2.2.3.3. Finansal Krizlerin Türkiye Ekonomisine Etkileri	11

1.2.2.3.3. Türk Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılandırma Süreci.....	12
1.3. RİSK YÖNETİMİ VE FİNANSAL TABLOLARIN ANALİZİ	12
1.3.1. Risk Yönetimi.....	12
1.3.2. Bankacılık Sektöründeki Temel Riskler.....	13
1.3.2.1. Likidite Riski.....	13
1.3.2.2. Kredi Riski	13
1.3.2.3. Faiz Oranı Riski	13
1.3.2.4. Döviz Kuru Riski	14
1.3.2.5. Piyasa Riski.....	14
1.3.3. Aktif-Pasif Yönetimi	14
2.3.3.1 Banka Bilançosu.....	14
1.3.4. Finansal Tablo Analiz Teknikleri	17
1.3.4.1. Yüzde Yöntemi İle Analiz (Dikey Analiz)	17
1.3.4.2. Karşılaştırmalı Tablolar Analizi (Yatay Analiz).....	17
1.3.4.3. Eğilim Yüzdeleri Yöntemi İle Analiz (Trend Analizi)	17
1.3.4.4. Oran Analizi Yöntemi İle Analiz	18
1.4. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	19
2. BÖLÜM UYGULAMA.....	26
2.1. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI	26
2.2. KULLANILAN VERİ SETİNİN EVRENİ VE KISITLARI	26
2.3. ÇALIŞMADA YER ALAN BANKALAR.....	27
2.4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	27
2.4.1. Oran Analizinde Kullanılan Rasyolar.....	28
2.4.1.1. Sermaye Yeterliliği Rasyosu.....	28
2.4.2.2. Aktif Kalitesi Rasyosu	32
2.4.2.3. Karlılık Rasyosu.....	36
2.4.2.4. Likidite Rasyosu	40
2.4.2. Kamu Sermayeli Bankalar ile Özel Sermayeli Bankaların Oran Analizlerinin Karşılaştırılması.....	44
2.4.3. Kamu Sermayeli Bankalar ile Özel Sermayeli Bankaların Oran Analizleri Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	48

SONUÇ..... 51

KAYNAKÇA..... 53

KISALTMALAR

<u>Kısaltma</u>	<u>Açıklaması</u>
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
A.Ş.	Anonim Şirketi
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
CAMELS	Capital, Asset Quality, Management, Earnings, Liquidity, Sensitivity
CDS	Credit Default Swap
GSYH	Gayrisafi Yurt İçi Hasıla
IMF	International Monetary Fund
T.A.O.	Türkiye Anonim Ortaklığı
TBB	Türkiye Bankalar Birliği
TCMB	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TL	Türk Lirası
TMSF	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

GRAFİK LİSTESİ

- Grafik 1:** Kamu Bankalarının 1990-2015 Yılları Arası Sermaye Yeterliliği Rasyosu Oranının Yığılmış Çizgi Grafik İle Gösterimi.....**29**
- Grafik 2:** Özel Bankaların 1990-2015 Yılları Arası Sermaye Yeterliliği Rasyosu Oranının Yığılmış Çizgi Grafik İle Gösterimi.....**30**
- Grafik 3:** Kamu Bankalarının 1990-2015 Yılları Arası Aktif Kalitesi Rasyosu Oranının Yığılmış Çizgi Grafik İle Gösterimi.....**33**
- Grafik 4:** Özel Bankaların 1990-2015 Yılları Arası Aktif Kalitesi Rasyosu Oranının Yığılmış Çizgi Grafik İle Gösterimi.....**34**
- Grafik 5:** Kamu Bankalarının 1990-2015 Yılları Arası Karlılık Rasyosu Oranının Yığılmış Çizgi Grafik İle Gösterimi.....**37**
- Grafik 6:** Özel Bankaların 1990-2015 Yılları Karlılık Rasyosu Oranının Yığılmış Çizgi Grafik İle Gösterimi.....**38**
- Grafik 7:** Kamu Bankalarının 1990-2015 Yılları Arası Likidite Rasyosu Oranının Yığılmış Çizgi Grafik İle Gösterimi.....**41**
- Grafik 8:** Özel Bankaların 1990-2015 Yılları Likidite Rasyosu Oranının Yığılmış Çizgi Grafik İle Gösterimi.....**42**
- Grafik 9:** Kamu Ve Özel Sermayeli Bankaların 1990-2015 Yılları Arası Aktif Kalitesi Rasyo Oranları Ortalamalarının Çizgi Grafik İle Gösterimi.....**43**
- Grafik 10:** Kamu Ve Özel Sermayeli Bankaların 1990-2015 Yılları Arası Sermaye Yeterliliği Rasyo Oranları Ortalamalarının Çizgi Grafik İle Gösterimi..**44**
- Grafik 11:** Kamu Ve Özel Sermayeli Bankaların 1990-2015 Yılları Arası Karlılık Rasyo Oranları Ortalamalarının Çizgi Grafik İle Gösterimi.....**45**
- Grafik 12:** Kamu Ve Özel Sermayeli Bankaların 1990-2015 Yılları Arası Likidite Rasyo Oranları Ortalamalarının Çizgi Grafik İle Gösterimi.....**46**
- Grafik 13:** Kamu Ve Özel Sermayeli Bankaların 1990-2015 Yılları Arası Tüm Rasyo Oranları Ortalamalarının Çizgi Grafik İle Gösterimi.....**47**

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Türkiye’deki Bankaların Temel Bilanço Kalemlerinin Listesi.....	15
Tablo 2: 1990-2017 Yılları Arasındaki Literatürde “Ekonomik Kriz”i Konu Alan Yayınlarla Ait Sayısal Bilgiler.....	19
Tablo 3: TBB (Türkiye Bankalar Birliği)’de Listelenen Kamu ve Özel Sermayeli Bankalar.....	26
Tablo 4: TBB’de Listelenen Kamu ve Özel Sermayeli Bankaların 1990-2015 Yılları Arası Sermaye Yeterliliği Rasyosu Oranları.....	28
Tablo 5: TBB’de Listelenen Kamu ve Özel Sermayeli Bankaların 1990-2015 Yılları Arası Aktif Kalitesi Rasyosu Oranları.....	32
Tablo 6: TBB’de Listelenen Kamu ve Özel Sermayeli Bankaların 1990-2015 Yılları Arası Karlılık Rasyosu Oranları.....	36
Tablo 7: TBB’de Listelenen Kamu ve Özel Sermayeli Bankaların 1990-2015 Yılları Arası Likidite Rasyosu Oranları.....	40

GİRİŞ

Finansal sistem taraflarını fon arz edenler (devlet, hane halkı, firmalar, yabancılar) ile fon talep edenlerin (devlet, hane halkı, firmalar, yabancılar) oluşturduğu bir sistemdir. Finansal sistem; ekonomik yapıda fon arz edenler, fon talep edenler, fon akışını sağlayan kurumlar, kullanılan araç gereçler ve düzenleyici hukuk kurallarından oluşmaktadır. Finansal piyasalar ise fon arz ve talebin gerçekleştiği piyasalardır.

Çağdaş ekonomik sistemlerde fon transferi süreci öneme sahip olduğundan finans sistemi ekonomik sistemin en önemli alt sistemidir. Sistem yaklaşımı açısından bakıldığında hem ekonomik sistemin hem de ekonomik sistemin diğer alt sistemlerinin faaliyetlerini sürekliliği ve etkinliği açısından önem göstermektedir (Afşar, 2007).

Bankalar finansal sistemde fon ihtiyacı olanların ihtiyaç duyduğu fonu fon fazlası olanlardan sağlayan kurumlardır. Bankalar finansal yapılarını korumak için ekonomide güven ve süreklilik sağlamak zorundadırlar. Son dönemlerde finansal sistemde istikrarın bozulmasına sebep olan dengesizlikler bankacılık sisteminin öneminin anlaşılmasını sağlamıştır.

IMF (International Monetary Fund) raporuna göre 2000’li yıllarda Türkiye’de enflasyonun yüksek olması bankaların kar oranlarının artmasına neden olmuştur. Bankaların verimli çalışmadığı için özelleştirme gibi reformlara ihtiyaç olduğu belirtilmiştir. Likidite sıkışıklığı ve döviz kurlarının ani yükselişleri ile ortaya çıkan

2000 yılındaki kriz sonrası yeniden yapılandırma¹ ile bankalar küçülmeye başlamıştır (Demirel, Atakişi, & Abacıoğlu, 2013).

Yeniden yapılandırma süreci sonrasında kriz dönemine göre Türk bankacılık sektörünün aktiflerinde büyük oranda artış olmuştur. Türk bankacılık sektörünün GSYH (Gayrisafi Yurt İçi Hasıla) oranı 2004 yılında %54,8 iken 2014 yılında bu oran %114,1 seviyelerine gelmiştir. Aynı dönemde GSYH %34,2'den %60,2'ye yükselmiştir (Bumin, 2016).

Bankacılık sektörünü etkileyen risklerin başında gelen likidite riski bankaların yükümlülüklerini yerine getirebilecek kadar likiditeye sahip olmamalarını ifade etmektedir. Mevduat sahiplerinin mevduatlarını hangi oranda ve ne zaman çekeceklerinin belli olmayışı likidite riskini oluşturmaktadır (Çelik & Deniz Akarım, 2012).

Ekonominin güçlenmesi, teknolojik gelişmeler ulusal ve uluslararası banka sistemlerinde yığılmayı beraberinde getirmiştir. Ortaya çıkan rekabet koşulları, bankaları birleşme ve devralma yoluyla büyük ölçekli olmanın avantajlarından yararlanmaya yönlendirmiştir. Ölçekleri büyüyen bankalar sistemik risk açısından potansiyel tehdiye dönüşmüştür.

Bankacılık sektöründe ortaya çıkan belirsizlikler ülkenin ekonomik durumunu ve finansal istikrarını da etkilemektedir. Bu sebeple bankaların sağlamlık göstergesi olan finansal rasyoların kriz dönemlerindeki değişimlerinin incelenmesi, gelecek dönemlerde ortaya çıkabilecek finansal dengesizlikler için önleyici politikalar uygulama fırsatı doğuracaktır.

¹ Faiz ve kur riskleri bankacılık sektöründe finansal kırılganlığın artmasına neden olmaktadır. Türk bankacılık sektörünün bu riskleri engelleyebilecek sermaye yeterliliğine sahip olmaması, kriz karşısında bankaları dirençsiz bırakmıştır. 2001 krizi sonrası "Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı (GEGP)" çerçevesinde sektörde finansal istikrarı yakalamak için "Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılandırma Programı" uygulanmıştır (Ayrıntılı bilgi için bkz. Türk Bankacılık Sektörünün Şubat 2001 Krizi Sonrası Durumu ve Yeniden Yapılandırma Programı).

Ekonomik açıdan faaliyetlerin geliştirilmesi ve devamlılığı için ihtiyaç duyulan para ve kredi bankalar aracılığıyla sağlandığı için bankalar finansal sistemde hayati öneme sahiptir.

Çalışmada kamu sermayeli bankalar ile özel sermayeli bankaların rasyo oranları ayrı ayrı incelenecektir. Sermayelerine göre gruplandırılmış olan bankaların finansal oranları arasında fark olup olmadığı araştırılmaktadır. Bunun yanında bankaların sermayelerine göre grup ortalamaları grafiklere aktarılarak kriz dönemlerindeki değişimleri incelenecektir. Böylece hangi sermaye yapısının kriz dönemlerinde daha çok etkilendiği ortaya koyulacaktır.

Araştırmanın veri setini oluşturan özel ve kamu sermayeli bankaların tüm rasyolarının ortalamaları tek bir grafiğe aktarılıp genel durumu izlenecektir. Böylece bankacılık sektöründe sağlamlık göstergesi olarak kabul edilen sermaye yeterliliği rasyosu, aktif kalitesi rasyosu, karlılık rasyosu ve likidite rasyosunun genel ortalamaları kriz dönemlerinde değişim göstermiş midir değişim gösterdi ise değişimin yönü ortaya koyulacaktır.

1. BÖLÜM EKONOMİK SİSTEM

Ekonomik sistem, toplum ihtiyaçlarını karşılama amacıyla yapılan üretim ile asıl ihtiyaç olan oran arasındaki uyumu yani arz ile talep arasındaki dengeyi sağlayan ve bu dengeyi koruyan organizasyondur (Zeytinoğlu, 1985).

Ekonomik Sistem bölümünün alt başlıklarında; ekonomik sistemin en önemli parçası finansal sistem, kriz dönemlerini ele aldığımız rekabet ve finansal kırılma kavramları, risk yönetimi ve finansal tabloların analizi incelenecektir. Son başlıkta çalışma çerçevesinde bu zamana kadar yapılan araştırmaların incelendiği ilgili araştırmalar bölümüyle kavramsal çerçeve tamamlanacaktır.

1.1. FİNANSAL SİSTEM

Finansal sistem, sistem yaklaşımı anlayışı içerisinde değerlendirilmektedir. Sistem teorisi belirli gelişmelerin ve durumların incelenmesi amacıyla kullanılan metot, bir düşünce, bakış açısıdır. Sistem yaklaşımı olayları tek tek incelemenin yanı sıra karşılıklı etkileşimini de göz önünde bulundurmaktadır. Sistemin faaliyet alanı ile sistem arasında materyal ve bilgi aktarımı var ise bu sistemlere açık sistemler, yoksa kapalı sistemler denilmektedir. (Halıcı, 2017).

Finansal sistem ekonomik sistem içerisinde; fon fazlası olanların elinde bulunan fonun fon açığı olanlara transfer edilmesini sağlayan sistemdir. Fon transferi işlemi aracısız ya da bir aracı (finansal araçlar) vasıtasıyla gerçekleşir. Finansal sistem ekonomik organizasyon içerisinde likidite temin edilmesine, işlem masraflarının düşürülmesine ve risk aktarımı yapılmasına katkıda bulunur.

Finansal sistemde; fonlar tasarruf sahiplerinden yatırımcılara sorunsuz şekilde transfer edilebiliyorsa, riskler değerlendirilip iyi yönetiliyorsa, reel ekonomi ve

finansal piyasalardaki şoklara karşı kırılğan değilse, finansal sistemin istikrarlı olduğu söylenebilir (Kirdaban, 2011).

Finansal sistem fon arz edenler, finansal araçlar, fona ihtiyaç duyanlar, finansal aracı kurumlar, hukuki ve idari düzenlemeler olmak üzere beş unsurdan oluşmaktadır.

1.1.1. Finansal Aracı Kurumlar

Maddi ve maddi olmayan imkânlar kullanılarak teknik alanlarda danışmanlık yapılması ve ekonomik faaliyetlerin gerçekleşmesine uygun ortam ve zeminin hazırlanması finansal aracı kurumların ana işlevidir. Bu sebeple finansal aracı kurumların tek işlevi kredilendirme faaliyetleridir diye tanımlanmamaktadır (Eren, 1993).

Finansal aracı kurumları fon çıkaranlara ve fon talep edenlere; riski ayarlamak, fon maliyetlerini düşürmek, vade düzenlemesi yapmak gibi avantajlar sağlamaktadır.

Finansal kurumları oluşturan başlıca kuruluşlar; bankalar, borsalar, factoring şirketleri, leasing şirketleri, yatırım ortaklıkları, sigorta şirketleri, tüketici finansman şirketleri ve aracı kurumlardır.

1.1.1.1. Banka Kavramı ve Bankacılık Sektörü

Bu bölümün alt başlıklarda ekonomik sistem içerisinde banka kavramından, tarihsel gelişiminden ve sektördeki türlerinden bahsedilecektir.

1.1.1.1.1. Bankanın Tanımı

Bankacılığın tam anlamıyla tanımlanması zordur. Günümüzde banka kavramı; sermayeyi temsil eden haklar ve nakdi sermaye ile ilgi ticareti meslek olarak gerçekleştiren, nakit kullanmadan yürütülen diğer finansal hizmetleri ve ödemeleri yapan, özel ve kamu kuruluşları olarak tanımlanmaktadır (Çağırıcı, 2016).

Banka genel tanımıyla, mevduatları toplayarak en verimli şekilde kredilendirme işlemleri için kullanan kuruluştur. Bankalar esas faaliyet alanı düzenli kredi almak ve kredi vermek olan kuruluşlardır. Diğer tanımıyla para sermaye ve kredi alanlarında her türlü işlemi yapan ve düzenleyen; uğraş konusu kamusal ve özel işletmelerin bu alanda tüm ihtiyaçlarını karşılama olan ekonomik birimdir (Coşkun, 2010).

Bankaların ekonomik sistem içerisinde bazı işlev ve görevleri bulunmaktadır. Bunlar; dış ticarete fon sağlamak, finansal aracılık yapmak, ödeme araçlarının performansını arttırmak, asimetrik bilgi sorunlarını çözmek, ekonomik istikrara katkıda bulunmak, kredi talep edenleri göz önünde bulundurarak değerlendirmek, ihracatı özendirmek, para politikalarının verimliliğini arttırmak olarak sıralanmaktadır (Yağcılar, 2011).

1.1.1.1.2. Bankacılığın Tarihsel Gelişimi

Osmanlı döneminden Cumhuriyet dönemine bankacılık sektörünün gelişimi göz önünde bulundurulduğunda, 1847 yılında Tanzimat ilanı sonrasında Türkiye'deki yabancı şirketleri finanse etmek amacıyla İstanbul Bankası kurulmuştur. Sonrasında 1856 yılında ticaret alanında gelişen ve mevduat toplayan modern yapıda Osmanlı Bankası kurulmuştur. 1862 yılında ise ilk ulusal sermayeden oluşan Memleket Sandıkları bankası kurulmuştur. 1888 yılında açılan Ziraat Bankası 1916 yılında yasayla kamu kurumu niteliği kazanmış olup günümüzde de bankacılık faaliyetlerine devam etmektedir (İbicioğlu, 2006).

Cumhuriyet döneminde bankacılık sektöründe köklü değişiklikler meydana gelmiştir. 1923-1943 yılları arasında bölgesel ihtiyaçları karşılamak ve ticareti desteklemek amacıyla yerel bankalar kurulmuştur ayrıca aynı dönemde önemli devlet bankaları kurulmuştur. II. Dünya savaşının ardından 1944-1980 yılları arası özel girişimler desteklenmiş ve özel sermayeli bankalar gelişme göstermiştir. 1980 sonrası Sermaye Piyasası Kurulu Kanunu çıkartılmış ve finans piyasasında finansal araçların artması sağlanmıştır. Böylece tasarruf sahiplerinin yatırım seçenekleri arttırılmıştır. 1994 yılında Türkiye'de yaşanan kriz 3 bankanın iflasına sebep olmuş

bunun sonucunda devlet mevduat ve faizlere %100 garanti getirmiştir. 2006 yılında Uluslararası Ödemeler Bankası tarafından faaliyet gösteren Basel Komitesi tarafından Basel II düzenlemeleri yayınlanmıştır. 2008 yılındaki küresel küresel krizin etkileri Türkiyede'de de hissedilmiş ancak gelişmekte olan ülkelere oranla Türkiye krize daha hazırlıklı yakalanmıştır (Takan & Boyacıoğlu, 2013).

1.1.1.1.3. Banka Türleri

Türkiye'de bankacılık sistemi sermaye yapılarına göre, kredi vadelerine göre, hukuki oluşumlarına göre, ekonomik fonksiyonlarına göre sınıflandırılmaktadır.

Bankalar sermayelerine göre sınıflandırılırken bankanın sermayesini oluşturan kaynak göz önünde bulundurulur. Bu doğrultuda bankacılık sektörü; sermayesinde kamu payının hiç bulunmadığı özel kişi / kuruluşlar tarafından kurulan özel bankalar, sermayelerinin tamamı kamu tarafından oluşturulan kamu bankaları, sermayeleri hem gerçek kişi hem de tüzel kişiler tarafından karşılanan karma bankalar, sermayesi yabancı kişi ve kuruluşlar tarafından oluşturulan yabancı bankalar olarak sınıflandırılmaktadır (Kaya, 2013).

1.2. REKABET VE FİNANSAL KIRILGANLIK KAVRAMLARI

Bu kısımda, piyasaya giriş ve çıkışların serbestleşerek tekelleşmenin ortadan kaldırılmasını sağlayan rekabet kavramı ile piyasalarda istikrarsızlığa sebep olan kırılma ve istikrarsızlıkların sebep olduğu kriz kavramları üzerinde durulacaktır.

1.2.1. Rekabet Kavramı

Bankacılık işlemleri serbest piyasa ekonomisi koşullarının var olduğu sektörde faaliyet gösterdiğinden rekabet yoğunluklu bir ortam bulunmaktadır. Çalışmamız açısından rekabet kavramı değerlendirildiğinde bankacılık sektöründeki rekabet koşullarının likidite ile doğrudan ilişkili olması çalışmada rekabet kavramına değinilmesini gerekli hale getirmektedir.

Rekabet piyasalara giriş çıkışların serbest kalması, firma yoğunlaşmasının artması, tekelleşme eğiliminin ortadan kalkmasıdır. Piyasalara giriş çıkış engelinin bulunmaması dolayısıyla karlılığın ve performansın etkilenmesidir (Barışık & Demirel, 2014).

Bankacılık sektöründe rekabetin birtakım unsurları bulunmaktadır. Yabancı para ile nakit giriş çıkışlarının serbestleşmesi sonucu bankaların uluslararası alanda faaliyette bulunabilmesi ve sektörde küreselleşme sağlanır. Ülkeler arası ticaret ve bunun yanında sınır ötesi finansal işlemlerdeki hız uluslararasılaşmaya katkı sağlar. Farklı ya da benzer iş kollarındaki konsolidasyon; sigorta ve emeklilik fonu, yatırım bankacılığı ticari bankacılık gibi hizmetleri bir araya getiren finans şirketlerin ortaya çıkarır. Finansal alanda yenileşme (inovasyon) faaliyetleri ile yeni oluşan ihtiyaçlar en hızlı ve düşük maliyet ile karşılanmaya çalışılmıştır (Yağcılar, 2011).

1.2.2. Finansal Liberalizasyon, Kırılganlık ve Kriz Kavramları

Bu kısımda birbiriyle ilişkili olan liberalizasyon, kırılganlık, kriz kavramlarının tanımları ve ortaya çıkış biçimleri üzerinde durulacaktır.

1.2.2.1. Finansal Liberalizasyon

Liberalizasyon dar anlamda bankacılık faaliyetleri ve diğer finansal araçlar üzerindeki kontrollerin kaldırılması olarak tanımlanmaktadır. Liberalizasyon politikalarının etkinliği ile 1980'lerden sonra küresel dünya ekonomisinde bütünleşme ve uyum sağlanmıştır. Böylece uluslararası finansal işlemler daha az maliyetle gerçekleşmeye başlamış, yeni finansal piyasalar gelişmiş, piyasa araçları çeşitlenip fon miktarı artmıştır (Berkman, 2011).

Hükümetlerin gelişmiş ülkelerin uluslararası finansal faaliyetlerini kendi ülkelerine çekmek istemesi, yasal düzenlemelerini gevşetmek zorunda bırakmıştır. Finansal faaliyetler ve işlemler açısından cazip hale gelen uluslararası finansal ortamlar, finansal liberalizasyonun ortaya çıkmasını sağlamıştır (Ural, 2013).

1.2.2.2. Kırılganlık

Finansal kırılganlık piyasalarda oluşan balonların ve finansal enstrümanların finansal istikrarsızlığa sebep olmasıdır. Borç deflasyonuna (çok fazla borçlanma nedeniyle harcamaların düşmesi, fiyatların genel düzeyinin sürekli düşmesidir) neden olan eğilimler olarak tanımlanabilir (Barışık & Demirel, 2014).

Bankacılık sektöründe; mevduat hesapları, yurtiçi özel sektör kredileri ve banka döviz yükümlülükleri değişkenleri kırılganlık endeksinin belirlenmesinde kullanılmaktadır. Çünkü bu üç değişkenin her biri likidite riski, kredi riski ve döviz kuru riskinin göstergesidir (Karanfil, 2014).

1.2.2.3. Finansal Kriz

Kurumların bireysel performanslarından öteye bütün sistemi etkileyen finansal krizler genelde makroekonomik olarak yaşanan dengesizlikler ile ortaya çıkmıştır. Gelişmekte olan ülkelerde krizlerin ortaya çıkma sebepleri; yanlış düzenlenen döviz kuru politikaları, mali savurganlıklar, uluslararası ortaya çıkan finansal şoklar, finansal liberalizasyonların zamansız uygulanması, ülkedeki banka sektöründeki zayıflıklar olarak sayılabilmektedir (Kırcalı, 2016).

1.2.2.3.1. Türkiye’de Yaşanan Finansal Krizler

Türkiye’de Cumhuriyet’in kuruluşundan beri ekonomiye en fazla hasar veren 4 büyük kriz 1929-1932 yılları, 1958-1961 yılları, 1978-1983 yılları ve 1998-2001 yılları arasında yaşanmış; 1969-70 yılları, 1988-89 yılları, 1991 yılı, 1994 yılı ve 2008-2009 yılları arasında uzun sürmeyen, ekonomiye daha az etki yaratan sarsıntılar yaşanmıştır (Kazgan, 2012).

Cumhuriyet döneminde yaşanan krizlerin sebepleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Kırcalı, 2016):

- 1929’da dünyada yaşanan büyük buhran ve Türkiye’nin Osmanlıdan kalan borçların kendine düşen kısmını ödemeye başlaması,

- 1954 döneminde Kore Savaşı sonrası piyasadaki hammadde fiyatlarının artmasıyla enflasyonun fırlaması,
- 1958'de IMF tavsiyesi ile uygulanan devalüasyon ve vadesi gelen dış borçlar,
- 1974'te petrol fiyatlarının 4 katına çıkması ve Kıbrıs Harekatı nedeniyle batılı ülkelerin üstü örtülü ambargo uygulaması,
- 1979 ve 1980'de ikinci petrol krizi sonrası işsizliğin artması enflasyonun yükselmesi,
- 1988 ve 1989'da mali piyasadaki dalgalanma sonrası artan faizler ve Türkiye'deki bankaların döviz açığı ile stagflasyon sürecine girilmesi,
- 1991'de aşırı sermaye girişi ile TL (Türk Lirası) değerlenmiş bunun sonucunda ihracatın caydırılması ithalatın çekilmesi ve Körfez Savaşının etkileri,
- 1994'te ülke dışında yaşanan Bosna ve Karabağ savaşlarının Türkiye'yi de ilgilendirmesi, yabancı sermayeyi çekmek için yükseltelen faizin kaynak maliyetini arttırması ve bankacılık sistemini etkilemesi,
- 1997'de Gümrük Birliğine girilmesiyle dış borç ve dış ticaret açığının artması
- 1998 ve 1999'da Hazine Müsteşarlığının kısa vadeli borçları ödeyemeyecek noktaya gelmesi ve IMF ile stand-by anlaşması yapılması,

2000-2001 Krizinin ortaya çıkış nedenleri:

Sabit kura dayalı istikrar programı çerçevesinde 1999 yılında Para Kuruluna benzer uygulamaya geçilmiş böylece ülkeye yabancı para girişleri Merkez Bankası döviz rezervlerini arttırmıştır. 6-7 aylık süreçte faizleri düşürse de tersine dönen durumda sermaye çıkışı ile likidite sıkışıklığı problemini giderek arttırmıştır. (E. Yılmaz, Yay, & Yay, 2001).

Türkiye'deki politik istikrarsızlıkları; dünyada petrol fiyatlarının katlanarak artması, ABD'de Nasdaq'daki çöküşün yansımaları, ABD'deki durgunluk işaretleri, 2001'de Arjantin krizi ve Latin Amerika'da etkilerinin hissedilmesi, ABD'de 11 Eylül olayı ile savaş göstergelerinin ortaya çıkması ABD'de büyük çaplı şirketlerin iflas etmesi olaylarının Türkiye ekonomisine etkileri ekonomideki belirsizliklerin artmasına sebep olmuştur (Barbaros, 2017).

2008 Krizinin ortaya çıkış nedenleri:

ABD'de 2007 yılından itibaren gayrimenkul, inşaat, finans, sigorta ve madencilik sektörleri başta olmak üzere büyüme hızı yavaşlamıştır. Yatırımcıların düşük risk ile kazan elde etme isteği kredilerin kontrolsüz genişlemesine ve tüketicilerin aşırı borçlanmasına ve kontrolsüz kredi kullanmalarına sebep olmuştur. Kredi derecelendirme kuruluşlarının ipotekli konut kredilerine dayalı tahvillerin notunu sürekli düşürmesi, yatırımcıların paralarını fonlarda çekmesine böylece milyarlarca dolarlık fonun değerini kaybetmesine sebep olmuştur. Bunun sonucunda piyasalarda derinleşen likidite krizi ortaya çıkmıştır (S. Bakkal & Alkan, 2011).

1.2.2.3.2. Bankacılık Krizleri

Geçmiş yıllarda bankacılık krizlerinin göstergesi olarak banka paniklerinin beraberinde getirdiği mevduatlardan büyük para çekişleri dönmeyen banka kredileri olarak gösteriliyordu. Modern çağda ise krizin bilançonun aktif tarafından doğduğu düşünülmektedir. Bankacılık sektöründe kriz göstergesi kriterleri henüz netliğe kavuşmuş değildir. Örneğin banka kredi tahsisi durumları, geri ödenmeyen kredilerin azalması, banka kapanması ya da devletin bankacılık sektöründen desteğini çekmesi doğrudan piyasadaki krizin ortadan kalktığına göstergesi değildir (Goldstein, Kaminsky, & Reinhart, 2007).

1.2.2.3.3. Finansal Krizlerin Türkiye Ekonomisine Etkileri

1994 yılında yaşanan kriz Cumhuriyet tarihinde en fazla cari açık ile kamu açığı verilmesine neden olmuş bunun sonucunda makroekonomik dengesizlikler

yaşanmıştır. 2001 krizi sonrasında gecelik (repo-ters repo) faizler %100 ile %775 arasında hareket etmiştir. Uygulanmakta olan IMF programı çökmüş, 18 banka TMSF (Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu)'ye devredilmiştir, ekonomide %9 oranında küçülme yaşanmıştır. 2001 krizinin reel sektöre de önemli ölçüde olumsuz etkileri olmuş, dış ticaret açığı hızla artmıştır (TCMB, 2001; Turan, 2011).

2007 yılında ABD'deki finansal sistemden kaynaklanan küresel kriz sonrası Türkiye'de kredi ve ticari kanallarda daralmaya sebep olmuştur. 2001 krizi sonra bankacılık sektöründeki yapılandırma 2008 küresel krizin etkilerini sınırlı seviyede tutmuştur (Artar Kibritçi & Sarıdoğan Atılğan, 2012).

1.2.2.3.3. Türk Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılandırma Süreci

Türkiye'de 2000-2001 krizlerinin yaşanmasıyla, bankacılık sektöründeki yapısal sorunların çözülmesi ve uluslararası piyasalarda rekabet edebilir duruma gelebilmek için kapsamlı yapılanma programına ihtiyaç olduğu ortaya koymuştur. Yeniden yapılandırma sürecindeki düzenlemeler; iç ve dış şoklara karşı Türk bankacılık sektörünü daha dayanıklı hale getirerek sürdürülebilir büyüme ortamını oluşturacaktır. Bu kapsamda BDDK (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu) 2001 yılı mayıs ayında "Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı"nı hazırlayarak kamuoyuna sunmuştur (S. Bakkal & Alkan, 2011).

1.3. RİSK YÖNETİMİ VE FİNANSAL TABLOLARIN ANALİZİ

Çalışmanın sayısal yöntemi olan oran analizi yöntemi bu kısımda genel hatları ile ele alınarak bankacılık sektöründeki risklerden bahsedilecektir. Böylece bankaların oran analiz sonuçları ile sektördeki riskler karşılaştırılıp, riskli durum oluşup oluşmadığı araştırılabilecektir.

1.3.1. Risk Yönetimi

Risk genel tanımıyla belirli bir süreç içerisinde ekonomik faaliyetlerde ulaşılan sonuçların hedeflerden farklılaşma ihtimalidir. İşletmeler şirket varlığının

sürekliğini sağlayabilmek için zarar doğurma ihtimali olan birçok risk ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu olumsuz etkileri ortadan kaldırmayı ya da etkilerini en aza indirmeyi kapsayan çalışmalar risk yönetimini oluşturmaktadır (Yarız, 2012).

1.3.2. Bankacılık Sektöründeki Temel Riskler

Bankacılık sektöründe olumsuz etkiler doğuran; likidite riski, kredi riski, faiz oranı riski, döviz kuru riski ve piyasa riski olmak üzere beş adet risk bulunmaktadır.

1.3.2.1. Likidite Riski

Değerini kaybetmeden nakde çevrilebilen menkul kıymetler likidi oluşturur. Genel anlamda paraya çevrilebilen tüm aktiflere likidite denir. Özel ya da tüzel kişiliğe ait kaynaklı olması likit olması durumunu değiştirmez.

Bankanın kendi operasyonları için yeterli nakdinin bulunmaması likidite riski sonucunu doğurur. Böylece banka taahhütlerini makul maliyetle ya da vaktinde yerine getirememeye tehlikesiyle karşılaşır. Likidite riski ödeme gücü olmasına rağmen bankanın nakit sıkıntısı çekmesine neden olur (Şimşek, 2007).

1.3.2.2. Kredi Riski

Kredi riski bankanın kredi ve yatırımlarında anapara kayıpları yaşaması verdiği kredilerin geri ödenmemesi birtakım kayıplar yaşamasıdır. 1980'lerde uluslararası kriz ile ortaya çıkan kredi sorunları kredi riskini gündeme getirmiştir (Selçuk & Tunay, 2014).

1.3.2.3. Faiz Oranı Riski

Piyasada faiz oranlarında ortaya çıkan değişimden kaynaklanan kayıplar faiz oranı riskini oluşturur. Faiz oranlarındaki dalgalanmalar sektörünün işleyişi olumsuz yönde etkilemiştir (Takan & Boyacıoğlu, 2013).

1.3.2.4. Döviz Kuru Riski

Faiz oranı riskine benzer şekilde, ulusal paranın yabancı para cinsinden fiyatı olarak tanımlanan döviz kurundaki değişimler döviz kuru riskini doğurur. Bankanın özkaynaklarında bulunan yabancı para ile ulusal para arasında kur değişimi ile ortaya çıkan uyumsuzluk döviz kuru riskini oluşturur (Selçuk & Tunay, 2014).

1.3.2.5. Piyasa Riski

Piyasa riski, bankaların sermaye kaybetmeleri sonucu zarar etmelerine sebep olan finansal piyasalardaki normal salınımlarda ortaya çıkan faiz oranlarındaki ve döviz kurlarındaki değişimlerdir (Teker, 2006).

1.3.3. Aktif-Pasif Yönetimi

Dünyada ekonomik buhranlar ve değişimlerin yaşanması, bilançonun bir tarafının değişmediğini varsayarak yönetim anlayışını geride bırakmıştır. Geçmiş zamanlarda önemsenmeyen riskler bankaların karşısına hayati sorunlar çıkarmaya başlamıştır. Günümüzde yeni ekonomi politikalarının yürürlüğe girmesi ve yatırım araçlarının çeşitlenmesiyle; likidite, faiz, kredi, kur, sermaye yeterliliği gibi risklerin önlenmesi için bilançonun her iki tarafını da aktif olarak yönetmeyi zorunlu kılmaktadır (Şenfert, 2006).

Bankacılık sektöründe aktif-pasif yönetimi; bankanın likidite ve ehemmiyeti göz önünde tutarak karını maksimize etmek amacıyla bilançonun her iki tarafını da düzenlemesi ve değiştirmesi olarak tanımlanmaktadır. Haftalık ve aylık likidite yönetimi, kredi ve mevduatların faiz oranlarının belirlenmesi, aktif-pasiflerdeki değişimlerin koordinasyonlu olarak değerlendirilmesi aktif-pasif yönetiminin temel işlevleri arasında yer almaktadır (M. Bakkal & Tombuloğlu, 2011).

1.3.3.1 Banka Bilançosu

Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Yönetmeliğin 5’inci

maddesine göre düzenlemesi gereken beş tablodan biri bilançodur. Bilanço bankanın belirli tarih aralığında iktisadi ve mali durumunu gösteren, varlıklarını, borçlarını ve özkaynaklarını, aktif ve pasif hesaplar olarak gerçeğe uygun ve doğru biçimde yansıtan tablodur (Yıldırım, 2008).

Türkiye’de bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankaların temel bilanço kalemlerinin listelendiği Tablo 1, TBB’nin resmi web sayfasında bankaların bilanço bilgilerinin yer aldığı finansal tablolardan oluşturulmuştur².

² <https://www.tbb.org.tr>

Tablo 1: Türkiye’deki Bankaların Temel Bilanço Kalemlerinin Listesi

AKTİF	PASİF
Nakit Değerler ve Merkez Bankası	Mevduat
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar Zarara Yansıtılan Finansal Varlıklar	Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Borçlar
Bankalar	Alınan Krediler
Para Piyasalarından Alacaklar	Para Piyasalarına Borçlar
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar	İhraç Edilen Menkul Kıymetler
Krediler ve Alacaklar	Fonlar
Factoring Alacakları	Muhtelif Borçlar
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırım	Diğer Yabancı Kaynaklar
İştirakler	Factoring Borçları
Bağlı Ortaklıklar	Kiralama İşlemlerinden Borçlar
Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıkları (İş Ortakları)	Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Borçlar
Kiralama İşlemlerinden Alacaklar	Karşılıklar
Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Varlıklar	Vergi Borcu
Maddi Duran Varlıklar	Satış Amaçlı Elde Tutulan ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlık Borçları
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	Sermaye Benzeri Krediler
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	Özkaynaklar
Vergi Varlığı	
Satış Amaçlı Elde Tutulan ve Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Duran Varlıklar	
Diğer Aktifler	

1.3.4. Finansal Tablo Analiz Teknikleri

Finansal tablo analizleri işletmelerin tablolarının analiz edilebilmesini sağlar. Ayrıca işletmenin gelecek planlarını belirlemesini, faaliyetlerin etkinliğinin ölçülmesini, işletmenin borç ödeme gücünün ortaya konmasını ve belirlenen hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını tespit eder (Okka, 2010).

Finansal tablolarda analiz; yüzde yöntemi (dikey) ile analiz, oran (rasyo) analizi, karşılaştırmalı analiz (yatay) ve eğilim yüzdeleri yöntemi (trend) analizi olmak üzere 4 şekilde yapılmaktadır.

1.3.4.1. Yüzde Yöntemi İle Analiz (Dikey Analiz)

Bilançodaki tüm finansal kalemlerin yüzde yüz üzerinden oransal olarak karşılığı çıkarılır. Ayrıca bu oranlar sayesinde sektördeki diğer firmalara ve kabul gören oranlara göre ne durumda olduğu görülür (Okka, 2010).

1.3.4.2. Karşılaştırmalı Tablolar Analizi (Yatay Analiz)

Bu yöntemde finansal kalemlerin önceki dönemlere göre değişimi incelenir. Seçilen dönem ile önceki dönem arasındaki değişim yüzdesel oran ve rakamsal olarak belirtilir.

Karşılaştırmalı tablolar analizi sonucunda firmaya borç verip vermeme ya da yatırım yatırım yapma tercihi konusunda fikir oluşur. Analiz firmanın geçmişteki eğilimi göz önünde tutularak gelecekteki gelişmesine yönelik karar verme olanağı sağlar (Kıran, 2013).

1.3.4.3. Eğilim Yüzdeleri Yöntemi İle Analiz (Trend Analizi)

Trend analizinden ele alınan her hesap kalemi yüz olarak kabul edilir ve diğer dönemlerdeki değişim yüz üzerinden hesaplanır. Böylece baz alınan hesap kalemindeki yıllara göre değişim ortaya konulmuş olur (Karapınar & Ayıkoğlu Zaif, 2009).

1.3.4.4. Oran Analizi Yöntemi İle Analiz

Finansal analizlerde en çok kullanılan bu yöntemde, aralarında ilişki bulunan finansal kalemlerin aralarında oran kurularak ilişkinin matematiksel karşılığı çıkarılmaktadır. Bu yöntem geçmiş dönemlerin oranlarıyla ve sektördeki diğer şirketlerin oranlarıyla karşılaştırma yapabilmeyi ve uluslararası oranlarla mukayese yapabilmeyi sağlamaktadır. (Büker, Aşıkoğlu, & Güven, 2011).

Oran analizi, firmaların finans yöneticilerinin şirketin gelecekteki finans ihtiyacını belirleyebilmesini sağlar. Firmaların mali durumları ile faaliyet sonuçları arasındaki ilişkiyi ortaya koyar. Analiz sonucunda mali başarısızlık durumu varsa ortaya çıkar. Ayrıca hesaplanan oranlar aynı sektördeki diğer firmalar ile performansları karşılaştırma imkanını doğurur (Kıran, 2013).

Kısa zamanda yaygınlaşan ve firmaların performanslarının ortaya konulması açısından referans olarak görülen oran analizinin tek başına kullanılmasının yanlış olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle dönemler itibariyle değişimin seyrini ortaya koyan tren yüzdeleri yöntemi ışığında oranlar karşılaştırılmıştır (U. Yılmaz, 2009).

Oran analizi yapılırken genel kural birden fazla oranın birlikte değerlendirilmesidir. Analizde sadece sayısal değerlerin hesaplanması yeterli olmamaktadır ve analiz sonuçları yorumlanırken aşağıdaki durumlar dikkate alınmalıdır (Berk, 2015):

- Zaman açısından karşılaştırmak amacıyla bulunan oran firmanın önceki dönemlerdeki oranlarıyla karşılaştırılarak gelişmenin trendi belirlenir.
- Bulunan oranlar değerlendirilirken aynı iş kolundaki firmaların oranlarıyla karşılaştırılmalıdır.
- Deneysel sonunda bulunan oranlar ile karşılaştırma.

1.4. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Çalışmada bankacılık sektöründe sağlamlık göstergeleri olarak kabul edilen sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, karlılık ve likidite rasyoları kullanılarak özel sermayeli bankalar ile kamu sermayeli bankalarının yıllık değişimleri analiz edilecektir. Bankaların rasyo değerleri göz önünde tutularak yaşanan ekonomik krizlerden etkilenme oranı izlenecektir. Çalışmayla ilgili literatürde yapılan araştırmalar bibliyometrik analiz tekniği kullanılarak araştırılmıştır.

Bibliyometrik araştırma bilimsel amaçlı çalışmaların, yayınların farklı yöntemlerle analiz edilerek sonuçlarının ve etkinliklerinin ölçülmesini sağlar. Bibliyometrik analiz ile bir ülkenin bilimsel yayın politikası araştırılabileceği gibi herhangi kurum ve ya araştırmacının yayın performansı da ölçülebilmektedir. Bu doğrultuda bibliyometrik analizler; herhangi çalışmanın kendisinden sonraki çalışmaları ne ölçüde etkilediğinin ölçülmesiyle değerlendirici nitelik taşıyabileceği gibi belirli dönemde yayımlanan toplam yayın sayısının ortaya konulmasıyla tanımlayıcı nitelik de taşıyabilmektedir (Alkan & Özkaya, 2015).

Çalışmada, Türkiye’de 1990-2015 yılları arası zaman dilimindeki ekonomik krizlerde bankacılık sektörünün nasıl etkilendiğinin ortaya konulması için literatürdeki çalışmalar incelenmiştir. Çalışmanın konusu olan “Ekonomik Kriz” ile ilgili 1990-2017 yılları arasındaki literatür bibliyometrik analiz ile incelenmiş ve tanımlayıcı sayısal bilgiler Tablo 2’de çıkarılmıştır.

Tablo 2’de listelenen tanımlayıcı bilgiler arasındaki tez sayılarına Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi resmi web sayfasından³ ulaşılmıştır.

³ <https://tez.yok.gov.tr> (08 Temmuz 2017)

Tablo 2: 1990-2017 Yılları Arasındaki Literatürde “Ekonomik Kriz”i Konu Alan Yayınlarla Ait Sayısal Bilgiler.

Konu	Yayın Sayısı
1990-2017 Yılları arası yayımlanan Ekonomik Krizi konu alan makaleler	740
1990-2017 Yılları arası yayımlanan Ekonomik Krizi konu alan tezler	48
1990-2017 Yılları arası yayımlanan Ekonomik Krizi konu alan kitaplar	344

Ekonomik krizi konu alan makalelerin 1990-2017 yıllarını kapsayan dönemde sayıca çokluğu dikkat çekmektedir. Ancak, ilgili çalışmalarda krizlerin ortaya çıkışından önce ve ortaya çıktıktan sonra stratejik yönetimine ilişkin önerilerin çok olmadığı görülmektedir. Bunun altında yatan en önemli nedenin günümüzde yaşanan krizlerin yapısının geçmiş dönemdeki krizlerden oldukça farklı özellikler sergilemesi olduğu söylenebilir.

Finansal sistem içerisinde piyasalarda dengesizliklere yol açan kırılganlık ile ilgili literatür incelendiğinde;

Korkmaz v.d.’nin (2016) çalışmalarında, Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren 19 banka incelenerek finansal kırılganlığa sebep olan değişkenler bulunmaya çalışılmış ve bu değişkenlerin uzun vadedeki etkileri araştırılmıştır. Yapılan analizler sonucunda finansal kırılganlık ile yoğunlaşma arasında çift yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Barışık ve Demirel (2014) kırılganlığın etkenleri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucunda Türkiye’de bankacılık sektöründe kırılganlığı döviz kuru baskısının ve CDS (Credit Default Swap) primlerinin arttırdığı saptanmıştır.

Demir ve Çakır (2015) çalışmalarında, Türk bankacılık sektöründe finansal istikrarı sağlamak için yapılan düzenlemeler incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda 2001 krizi sonrasında çıkarılan düzenlemelerin sektörün krize karşı dayanıklılığını arttırdığı ve G20 ülkeleri arasında karlılıklarına bakıldığında Türkiye’de daha yüksek seviyede olduğu görülmüştür.

Artar ve Sarıdoğan (2012) çalışmalarında, 2007 yılında başlayan küresel finansal krizin Türk bankacılık sektörünün mali yapısına etkileri incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda 2001 krizi sonrasında bankacılık sektöründe yapılandırmaya gidilmesi ile 2008 küresel krizinin daraltıcı etkisinin güçlü bir mali performansla atlatıldığı ortaya koyulmuştur.

Çalışmanın uygulama kısmında kullanılan, mali analiz yöntemi olan oran analizleri ile ilgili bu zamana dek yapılan çalışmalar incelendiğinde;

Güneş (2015) çalışmasında, bankacılık sektöründe karlılık belirleyicilerini saptamak istemiştir. Oranların karşılaştırıldığı çalışma sonucunda sermayenin özkaynak karlılığını ve aktif karlılığı önemli şekilde etkileyen değişken olduğunu ortaya koymuştur.

Ersoy (2013) çalışmasında, Basel Komitesinin standartları ile Türkiye'deki bankacılık sistemindeki uygulamaları karşılaştırmıştır. Çalışmanın sonucunda BDDK'nın yayınladığı rapora göre 2011 itibariyle %17,9 düzeyinde olan sermaye yeterliliğinin uluslararası otoriteler tarafından önerilen %8 oranının çok üzerinde olduğu tespit edilmiştir.

Aytekin ve Sakarya (2013) çalışmalarında, 2001 ve 2008 krizinin Türk bankacılık sektörüne yansımalarını ortaya koymayı amaçlamışlardır. CAMELS (Capital, Asset Quality, Management, Earnings, Liquidity, Sensitivity) analizi ile değerlendirilen çalışma sonucunda mevduat bankalarının performanslarında kriz öncesin ve sonrasında anlamlı bir farkın olmadığını ortaya koymuşlardır.

Poyraz (2012) çalışmasında bankacılık sektöründe aktif kalitesi ile karlılık arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Çalışma sonucunda Türk Bankacılık Sektöründe optimal kredi düzeyinin çoğu dönemde göz ardı edilerek kredi-risk dengesine bakılmaksızın karlılığın ön planda tutulmaya çalışıldığı görülmüştür.

Güven (2010) bankaların kredilendirme süreç ve uygulamalarında ihtiyaç duyulan kredi risk derecelendirilmesi faaliyetleri ve yöntemlerini incelemiştir.

Çalışmada kredi derecelendirilmesinin; sermaye yeterliliği ve aktif kalitesi rasyosu için bakıldığında bankalar açısından önemli bir uygulama olduğu görülmüştür.

Bankacılık sektörünün sermaye yapısına göre karşılaştırıldığı çalışmalar ele alındığında;

Kök ve Ay (2017) veri zarflama analizi kullanılarak Türkiye’de bankacılık sektörünün 2007-2009 döneminde mali etkinliklerinin etkilenme durumu incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda özel ve yabancı sermayeli bankalara göre kamu sermayeli bankaların daha etkin olduğu tespit edilmiştir.

Ege v.d.’nin (2015) çalışmalarında, performans değerlendirme modeli olan CAMELS kullanılarak Türk Bankacılık sektöründeki bankaların 2002-2010 yılları arası verileri göz önünde bulundurularak mali durumları tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucunda özel sermayeli bankaların karlılıklarının, kamu sermayeli bankaların piyasa risklerine duyarlılıklarının, yabancı sermayeli bankaların da aktif kalitesi ve likidite açısından daha iyi durumda oldukları anlaşılmıştır.

Gülen (2015) çalışmasında, kamu ve özel sermayeli bankaların finansal performanslarını 2001 krizi öncesi ve sonrası dönemler olarak ayrı ayrı incelemiştir. Çalışmada 2001 krizi sonrası yeniden yapılandırma programı ile kamu sermayeli bankaların büyük oranda gelişme gösterdiği anlaşılmıştır.

Gümüş ve Nalbantoğlu (2015) çalışmalarında, Türk Bankacılık Sektörünün performanslarına küresel ve yerel krizin sektöre etkisi araştırılmıştır. Performans sonucunda yerli sermayeli bankalar yüksek karlılıkları ve güçlü sermayeleri ile ilk sırada, güçlü sermayeleri sayesinde 2001 krizi sonrası aktiflerini çabuk düzene koyan kamu sermayeli bankalar ikinci sırayı almıştır. Takip oranlarının artması nedeniyle karlılık ve yönetim kalitesi etkilenen yabancı bankalar zayıf izlenim vermiştir.

Güney ve Ilgın (2015) çalışmalarında finansal krizler sonucu oluşan rekabetin bankacılık sektörüne etkisini araştırmışlardır. Çalışma sonucunda 2002-2012 yılları

arasındaki dönemde yabancı sermayeli bankalar iyi performans göstermiş özel sermayeli bankalar ise performanslarının düşük olduğu anlaşılmıştır.

Demirel v.d.'nin (2013) çalışmalarında, Türkiye'deki yabancı, özel ve kamu sermayeli bankaların karlılıkları farklı açılardan incelenmiştir. Bankaların faaliyet oranları ile karlılık göstergeleri panel veri analizi ile karşılaştırılmıştır. Çalışma sonucunda kamu sermayeli bankaların karlılıklarının yabancı ve özel sermayeli bankalara göre daha yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Uçkun ve Girginer (2011) çalışmalarında, kamu ve özel bankaların performanslarını kendi aralarında oran analizi ile karşılaştırmayı amaçlamıştır. Çalışma sonucunda kamu bankalarında Ziraat Bankası özel bankalarda ise Anadolubank'ın performans bakımından ilk sırayı almıştır.

Çalışmayla ilgili yabancı kaynaklar incelendiğinde;

Iftikhar (2015) çalışmasında finansal liberalizasyon ve bankacılık düzenlemelerinin finansal kırılganlığa etkisini bulmaya çalışmıştır. Çalışma sonucunda bankacılık düzenlemeleri ile kırılganlığın ters orantılı olduğunu, artan işsizlik ve borçluluğun kırılganlığı tetiklediğini savunmuştur.

Tan ve Floros (2012) çalışmalarında Çin'de faaliyet gösteren örnek 101 banka üzerinden enflasyonun banka karlılığına etkilerini bulmaya çalışmışlardır. Çalışma sonucunda karlılık değişkeni ile enflasyon arasında pozitif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Barry v.d. (2011) çalışmalarında Avrupada faaliyet gösteren bankaların sermaye yapılarına riskliliklerini ve karlılıklarını karşılaştırmışlardır. Çalışma sonucunda kamu bankalarında kredilerin temerrüde düşme ve risk oranlarının daha düşük olduğu bulunmuştur.

Kosmidou (2008) çalışmasında Avrupa birliği ile bütünleşme sürecinde (1990-2002) Yunan bankalarının performanslarını belirlemeye çalışmıştır. Çalışma

sonucunda, gayri safi yurt içi hasılanın yükselmesi; ortalama varlık karında olumlu etkiye sahipken enflasyon üzerinde olumsuz etki yarattığını ortaya koymuştur.

Lannotta v.d. (2007) çalışmalarında 15 Avrupa ülkesinden seçtiği örnek 181 banka ile mülkiyet yapılarına göre karlılıkları ve maliyet etkinliklerini ölçmeye çalışmışlardır. Çalışma sonucunda kamu bankalarının özel bankalara göre düşük karlılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Tarawneh (2006) çalışmasında Ummanda faaliyet gösteren beş ticari bankanın performansını karşılaştırmaya çalışmıştır. Çalışma sonucunda toplam sermaye, mevduat ve varlıkları yüksek olan bankanın daha yüksek karlılık gösterdiği anlaşılmıştır.

Goodhart v.d. (2006) çalışmalarında düzenleyici para politikalarının uygulanmasının finansal kırılganlığa etkilerini araştırmışlardır. Çalışma sonucunda finansal istikrar ve ekonomik verimlilik arasındaki denge ortaya çıkarılmıştır.

Claessens ve Laeven (2005) çalışmalarında finansal sektörde rekabet ve firmaların dış finansmana erişimlerinin büyümeye etkisini araştırmışlardır. Çalışma sonucunda ülkeler arası bankacılık sektöründe rekabetin gelişmesinin sektöre bağımlı olan sanayi sektörünü de geliştireceğini savunmuşlardır.

Mohan ve Ray (2004) çalışmalarında kamu, özel ve yabancı sermayeli bankaların performanslarını ile gelir maksimizasyonu verimliliğini karşılaştırmayı amaçlamışlardır. Çalışmanın sonucunda reformlarla yapılan düzenlemeler sonucunda kamu ve özel sermayeli bankaların performanslarında yakınlaşma olduğu saptanmıştır.

Diamond ve Rajan (2001) çalışmalarında fon talep edenler ve fon sağlayanlar açısından kırılganlığı ele almışlardır. Sermaye yeterliliği, dar bankacılık ve konvertibilite (ülke parasının uluslararası ticari işlemlerde değişim aracı olarak kullanılabilmesi) süspansiyonları gibi istikrar politikalarının likiditeyi azaltabileceğini ortaya koymuşlardır.

Altunbas v.d. (2001) çalışmalarında Alman bankacılık sektöründeki bankaları sermaye yapılarına göre karşılaştırıp karlılık ve verimliliklerini ölçmeye çalışmışlardır. Çalışma sonucunda kamu sermayeli bankaların özel sermayeli bankalara göre maliyet avantajına ve fazla karlılığa sahip olduğunu ortaya koymuşlardır.

Boyd v.d. (2001) çalışmalarında, enflasyondaki artışın finans sektörüne etkilerini değerlendirmişlerdir. Çalışma sonucunda enflasyonla nominal özkaynak getirisi oranı arasında doğrudan ilişki bulunamamış ancak nominal hisse senedi getirileri oranı ile enflasyonun ilişkili olduğu anlaşılmıştır.

2. BÖLÜM UYGULAMA

Çalışmada bankacılık sektöründe faaliyet gösteren özel ve kamu sermayeli bankaların rekabet gücü, kırılganlıkları ve likidite riskleri veriler üzerinden finansal oranlar aracılığıyla incelenmiştir.

Araştırmada kullanılan veriler TBB'nin resmi web adresinde⁴ yayınlanan verilerden derlenmiştir. Toplanan veriler Microsoft Excel programı üzerinde finansal tablo analiz tekniklerine göre oranlamaları yapılarak araştırmada kullanılacak olan rasyolar çıkarılmıştır.

2.1. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Türk finans sistemi Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana birçok kriz atlatmıştır. Dünyada da etkisi hissedilen krizlerin Türkiye'de bankacılık sektöründe faaliyet gösteren kamu ve özel bankaların mali tablolarına yansımaları finansal analiz teknikleri ortaya çıkarılmıştır.

Mali tablolar üzerinde ulaşılan veriler 1990 yılından 2015 yılına kadar yıllık dönem sonu durumlarını yansıttığı için Türkiye'de yaşanan ekonomik krizlerin etkileri geniş yelpazede görülebilmektedir.

2.2. KULLANILAN VERİ SETİNİN EVRENİ VE KISITLARI

Bu bölümde Türkiye'de bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankalar içinde kısıtlamalar listelenmiştir. Kısıtlamaya giren ve çalışmada kullanılan bankalar aşağıya maddeler halinde çıkarılmıştır:

⁴ <https://www.tbb.org.tr>

1. TBB resmi web sayfası üzerinde Nisan 2017 tarihi itibariyle listelenen kamu ve özel bankalar.
2. TBB resmi web sayfası üzerinde listelenen kamu ve özel bankaların 1990 ve 2015 yılları arasına ait verileri.
3. AnadoluBank A.Ş.'nin kuruluş yılı 1997 olduğu için verileri 1997 yılından itibaren başlamaktadır.

2.3. ÇALIŞMADA YER ALAN BANKALAR

Araştırmada sermaye yapılarına göre sınıflandırılan bankalar arasında kamu sermayeli bankalar ve özel sermayeli bankalar incelenmiştir.

Tablo 3: TBB’de Listelenen Kamu ve Özel Sermayeli Bankalar.

Kamu Sermayeli Mevduat Bankaları	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş. (Anonim Şirketi)
	Türkiye Halk Bankası A.Ş.
	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O. (Türkiye Anonim Ortaklığı)
Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	Adabank A.Ş.
	Akbank T.A.Ş.
	Anadolubank A.Ş.
	Fibabanka A.Ş.
	Şekerbank T.A.Ş.
	Turkish Bank A.Ş.
	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.
	Türkiye İş Bankası A.Ş.
	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

2.4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada finansal tablo analiz tekniklerinden biri olan oran analizi yönteminden yararlanılmıştır. Seçilen bankaların 1990 ve 2015 yılları arasındaki 26 yıllık tablolarındaki hesap kalemleri ile oran analizi yapılmıştır. Hesaplanan oranlardaki değişim kriz dönemleri göz önünde bulundurularak incelenecektir.

2.4.1. Oran Analizinde Kullanılan Rasyolar

Birbiriyle ilişkili finansal kalemlerin aralarında oran kurularak ilişkinin matematiksel karşılığının çıkarıldığı oran analizleri aşağıdaki rasyolardan oluşmaktadır.

2.4.1.1. Sermaye Yeterliliği Rasyosu

Banka yönetimi ve hissedarlar tarafından bankaların finansal yapıları sağlamlık açısından incelendiğinde en önemli faktörlerden biri olarak sermaye yeterliliği oranı görülmektedir. Bu oran yükseldiğinde risk olmadığı için beklenen getiri azaltılmakta ve oran düştüğünde beklenen getiri talebi artmaktadır (Selçuk & Tunay, 2014).

Seçilen bankaların finansal kalemleri sermaye yeterliliği rasyosu kullanılarak aşağıdaki gibi hesaplanmıştır:

$$\text{Sermaye Yeterliliği Rasyosu} = \frac{\text{Özkaynaklar}}{\text{Aktiflerin Toplamı}}$$

Sermaye yeterliliği oranının düşük olması bankanın alacaklarına karşı teminat gösterememesine ve yatırımcılara karşı güven sağlayamamasına sebep olmaktadır. Ülkede ekonomik belirsizliğin olduğu dönemlerde ise riskli pozisyonlara girme kapasitesi de düşmektedir. Ayrıca sermaye oranının düşmesi bankanın mali yapısının kötüleştiğinin, kriz dönemlerinde açık pozisyonlarını kapatabilecek sermayesinin kalmadığının göstergesidir (Şenfert, 2006).

Tablo 4'e çıkarılan kamu ve özel sermayeli bankaların 1990-2015 yılları arası sermaye rasyo oranlarının genel ortalaması 13,94 olarak bulunmuştur. Seçilen yılların sermaye rasyo ortalamaları yıl bazlı incelendiğinde en düşük ortalamanın 6,73 ile 1999 yılında en yüksek rasyo ortalamasının ise 19,02 ile 2003 yılında olduğu tespit edilmiştir.

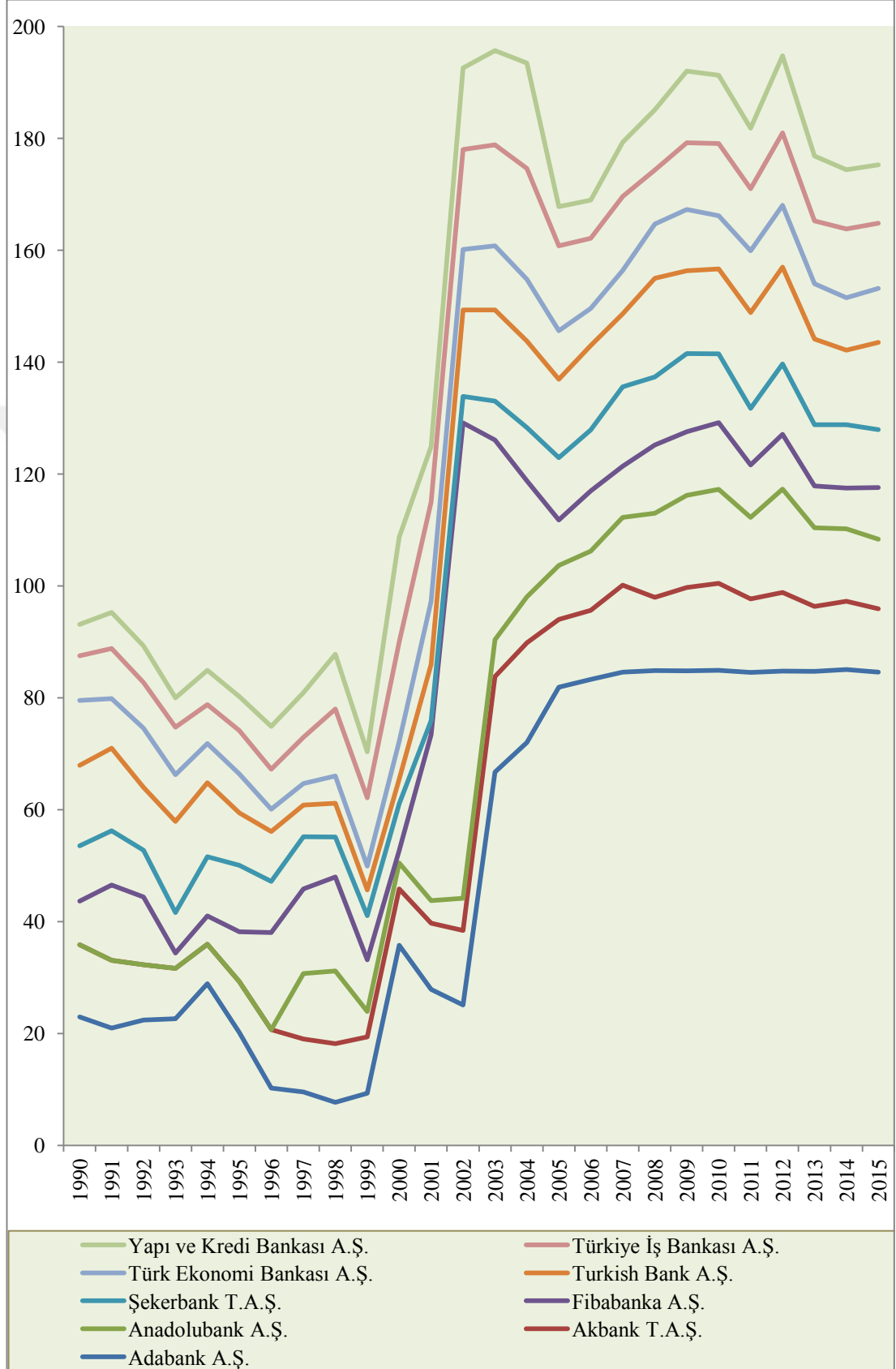
Tablo 4: TBB’de Listelenen Kamu ve Özel Sermayeli Bankaların 1990-2015 Yılları Arası Sermaye Yeterliliği Rasyosu Oranları.

Bankalar	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	Adabank A.Ş.	Akbank T.A.Ş.	Anadolubank A.Ş.	Fibabanka A.Ş.	Şekerbank T.A.Ş.	Turkish Bank A.Ş.	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	Türkiye İş Bankası A.Ş.	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.
Yıllar												
1990	3,97	7,49	5,97	22,95	12,90		7,80	9,88	14,40	11,62	7,99	5,59
1991	6,20	6,60	6,15	20,96	12,12		13,46	9,69	14,75	8,88	8,94	6,45
1992	6,00	6,96	5,24	22,39	9,92		12,09	8,38	11,22	10,57	8,17	6,55
1993	6,91	6,41	4,97	22,64	9,00		2,75	7,22	16,30	8,35	8,49	5,25
1994	6,77	4,44	4,87	28,91	7,05		5,06	10,58	13,24	7,01	6,94	6,15
1995	4,77	6,34	4,28	20,16	9,10		8,94	11,87	9,38	6,95	7,73	6,08
1996	3,23	4,39	3,93	10,27	10,41		17,38	9,13	8,92	3,98	7,12	7,68
1997	4,97	5,90	3,92	9,54	9,50	11,66	15,16	9,31	5,66	3,84	8,25	8,00
1998	3,43	3,65	4,43	7,68	10,50	13,00	16,79	7,16	6,00	4,86	12,01	9,80
1999	2,42	2,39	5,61	9,29	10,10	4,56	9,20	7,90	4,62	4,23	12,22	8,20
2000	2,69	2,94	6,78	35,79	10,04	4,66	2,24	8,33	4,40	6,77	17,75	18,75
2001	11,86	6,09	3,82	27,89	11,82	4,02	29,69	2,48	10,07	11,29	17,73	9,93
2002	11,04	10,50	5,96	25,11	13,29	5,79	84,98	4,74	15,45	10,78	17,90	14,55
2003	12,50	13,26	6,85	66,70	17,10	6,61	35,67	6,96	16,30	11,46	18,05	16,82
2004	8,85	11,70	8,32	72,01	17,84	8,23	20,75	9,50	15,43	11,06	19,84	18,84
2005	8,91	11,82	13,16	81,89	12,13	9,65	8,13	11,15	14,01	8,65	15,19	7,03
2006	9,15	10,98	12,12	83,29	12,34	10,59	10,76	10,91	15,07	6,66	12,51	6,84
2007	8,92	10,89	12,32	84,60	15,54	12,12	9,11	14,20	13,07	7,71	13,22	9,74
2008	7,05	8,39	10,87	84,88	13,09	15,05	12,21	12,13	17,67	9,66	9,69	10,75
2009	8,31	9,50	11,39	84,82	14,89	16,48	11,39	13,95	14,83	10,95	11,92	12,81
2010	8,90	10,21	11,57	84,93	15,52	16,83	11,90	12,32	15,17	9,53	12,91	12,17
2011	8,20	9,48	10,43	84,55	13,14	14,54	9,38	10,15	17,10	11,06	11,09	10,82
2012	10,54	11,38	11,40	84,80	14,06	18,43	9,81	12,57	17,31	11,04	12,95	13,80
2013	8,85	10,11	9,31	84,73	11,61	14,07	7,46	10,98	15,29	9,90	11,20	11,63
2014	11,53	10,64	9,34	85,05	12,22	12,96	7,29	11,29	13,33	9,37	12,33	10,56
2015	10,42	10,35	9,17	84,57	11,37	12,40	9,27	10,35	15,57	9,67	11,62	10,48

Grafik 1: Kamu Bankalarının 1990-2015 Yılları Arası Sermaye Yeterliliği Rasyosu Oranının Yığılmış Çizgi Grafik İle Gösterimi.

Grafik 2: Özel Bankaların 1990-2015 Yılları Arası Sermaye Yeterliliği Rasyosu Oranının Yığılmış Çizgi Grafik İle Gösterimi.

2.4.2.2. Aktif Kalitesi Rasyosu

Bankanın varlıklarının durumunu ortaya koyan rasyodur. Bu oran kullanılarak bankaların kredi riski düzeyi, kredi limitleri ve kredilerin tahsilatındaki başarısı incelenir (Türker Kaya, 2001).

Krediler bankaların aktif büyüklüğünü etkileyen en önemli unsurlardan biri olduğundan; bankalar mali yapılarını koruyabilmek için kredilerin ödenmeme riskini göz önünde tutarak kullandıkları kredilerin kalitesini yüksek tutmak durumundadır. Kredilendirme yapılırken; rasyonel değerlendirmeler ile risklerin doğru analiz edilerek müşteriye ait risklerin ölçülebilir boyutta tutulması kredi risklerinin değerlendirilmesi açısından kabul gören uygulamadır (Güven, 2010).

Firmanın aktif kalitesini ortaya koyan oranlar içinde en anlamlı olanı toplam kredilerin toplam aktifler içerisinde gösterilmesi yöntemidir. Oranın düşük olması karlılığa olumsuz yönde etki edebilmekte yüksek çıkması ise banka için yüksek risk anlamı taşımakta olup bankanın risk-getiri dengesini bozmaktadır. Aktif kalitesi oranının düşük çıkmasının bir farklı yorumlaması da reel sektörü fonlayabilme imkanının bulunmadığıdır. Bankaların piyasalardaki mevduat ihtiyacını karşılarken yüksek maliyet çıkarmaması için aktif yönetiminin etkin bir şekilde yapılması gerekmektedir. (Poyraz, 2012).

Seçilen bankaların finansal kalemleri aktif kalitesi rasyosu kullanılarak aşağıdaki gibi hesaplanmıştır:

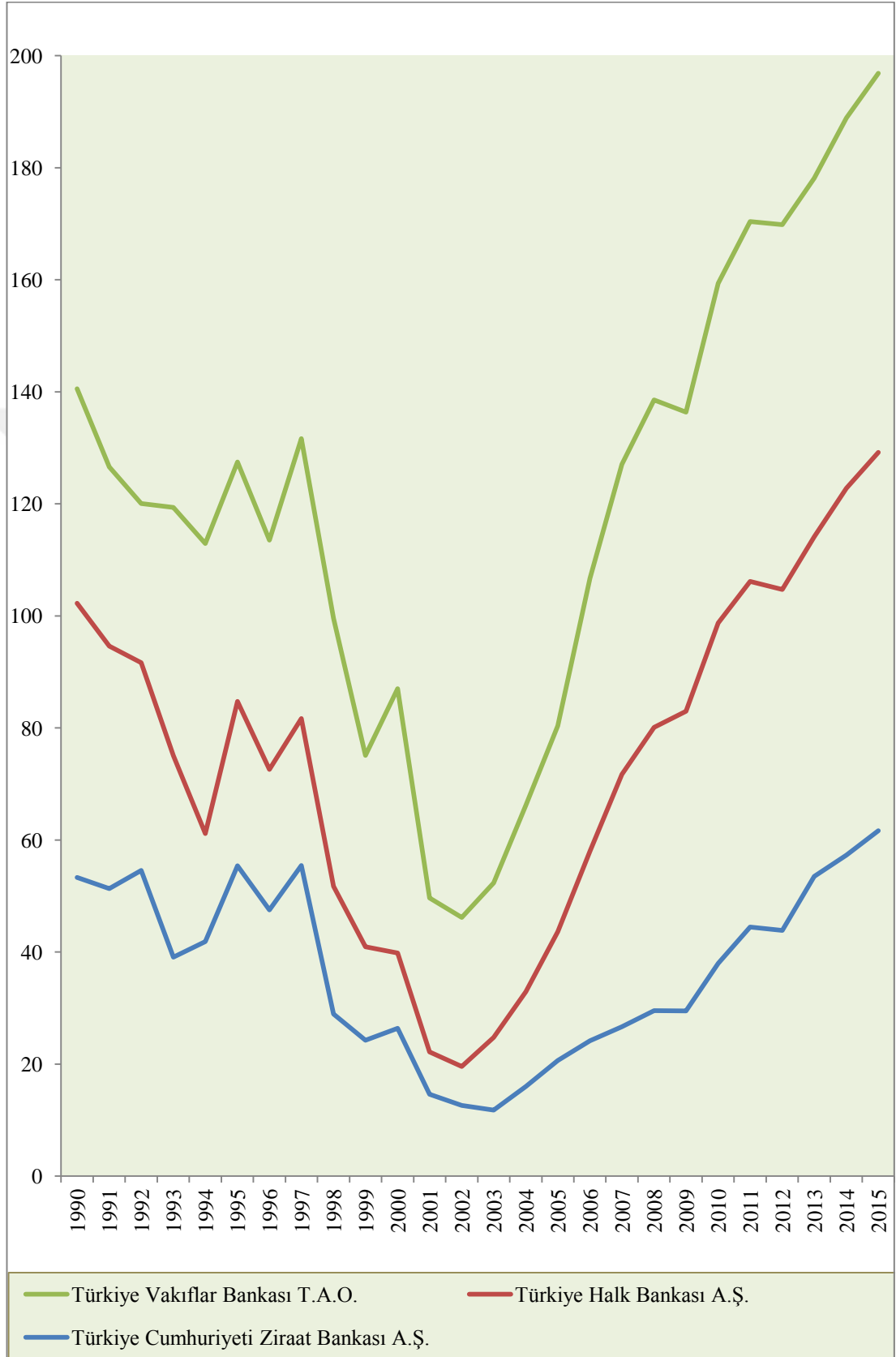
$$\text{Aktif Kalitesi Rasyosu} = \frac{\text{Kredi ve Alacaklar}}{\text{Aktiflerin Toplamı}}$$

Tablo 5'e çıkarılan kamu ve özel sermayeli bankaların 1990-2015 yılları arası aktif kalitesi rasyo oranlarının genel ortalaması 39.41 olarak bulunmuştur. Seçilen yılların aktif kalitesi rasyo ortalamaları yıl bazlı incelendiğinde en düşük ortalamanın 15.81 ile 2001 yılında en yüksek rasyo ortalamasının ise 61.49 ile 2015 yılında olduğu tespit edilmiştir.

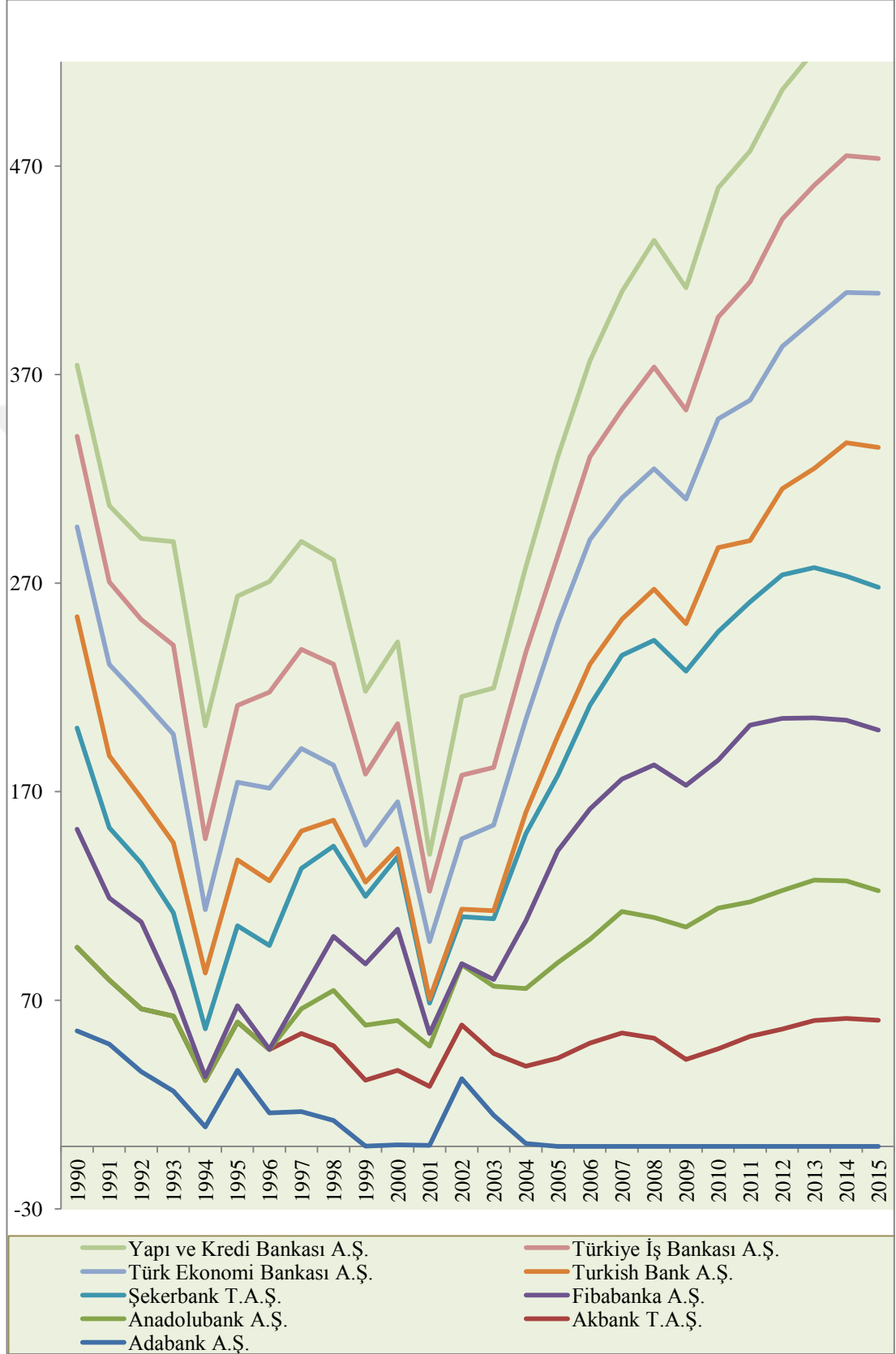
Tablo 5: TBB’de Listelenen Kamu ve Özel Sermayeli Bankaların 1990-2015 Yılları Arası Aktif Kalitesi Rasyosu Oranları.

Bankalar Yıllar	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	Adabank A.Ş.	Akbank T.A.Ş.	Anadolubank A.Ş.	Fibabanka A.Ş.	Şekerbank T.A.Ş.	Turkish Bank A.Ş.	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	Türkiye İş Bankası A.Ş.	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.
1990	53,32	48,96	38,26	55,32	40,10		56,65	48,45	53,46	43,06	43,36	34,14
1991	51,31	43,30	32,00	49,01	30,73		39,27	33,74	34,47	43,79	39,62	36,60
1992	54,59	37,05	28,44	35,76	30,12		41,73	28,13	31,31	47,67	37,88	38,83
1993	39,10	35,97	44,32	26,51	35,92		11,65	37,91	33,60	51,91	42,78	49,64
1994	41,86	19,28	51,81	9,27	22,32		1,76	22,91	26,83	30,34	34,04	54,14
1995	55,39	29,34	42,76	36,43	23,16		7,82	38,34	31,61	37,12	36,86	52,45
1996	47,53	25,07	40,95	15,95	30,47		0,03	49,87	30,94	44,37	46,06	53,10
1997	55,44	26,26	49,96	16,57	37,53	11,81	7,53	59,73	18,02	39,52	47,58	51,73
1998	28,97	22,76	47,83	12,32	35,92	26,52	25,80	43,38	12,36	26,45	48,35	49,97
1999	24,25	16,68	34,16	0,01	31,62	26,46	29,30	32,36	6,89	17,59	34,19	39,68
2000	26,38	13,47	47,17	0,64	35,74	23,88	43,79	34,82	3,74	22,56	37,42	39,22
2001	14,60	7,58	27,49	0,40	28,23	19,34	6,16	14,56	1,96	27,53	24,15	17,66
2002	12,64	6,93	26,61	32,48	25,69	28,87	0,45	22,51	3,64	33,79	30,49	37,64
2003	11,79	13,01	27,54	14,90	29,57	32,24	3,31	29,07	3,87	40,99	27,62	38,18
2004	16,03	16,88	33,32	1,36	37,06	37,19	32,52	41,78	10,25	44,44	32,33	40,84
2005	20,64	22,99	36,76	0,00	42,20	45,79	53,63	36,16	18,71	54,20	32,57	47,37
2006	24,16	33,83	48,72	0,00	49,48	49,81	62,41	49,80	19,65	59,79	39,65	46,03
2007	26,69	45,04	55,34	0,00	54,27	58,23	63,50	59,37	17,26	58,17	42,38	56,62
2008	29,53	50,56	58,44	0,00	51,81	57,87	73,25	59,69	24,51	57,71	48,81	60,69
2009	29,49	53,52	53,35	0,00	41,67	63,46	67,92	54,79	22,74	59,69	42,69	58,64
2010	38,00	60,73	60,65	0,00	46,73	67,43	70,93	61,63	40,26	61,76	48,74	62,06
2011	44,45	61,69	64,26	0,00	52,64	64,57	84,72	59,10	29,36	67,34	56,67	62,70
2012	43,86	60,85	65,15	0,00	56,24	66,39	82,58	68,70	41,38	68,19	61,07	62,01
2013	53,51	60,63	64,03	0,00	60,24	67,37	77,73	72,11	47,60	71,40	64,27	64,51
2014	57,32	65,48	66,10	0,00	61,32	65,94	76,97	69,06	64,02	72,06	65,56	67,32
2015	61,69	67,51	67,66	0,00	60,37	62,14	76,98	68,50	67,03	73,95	64,53	67,51

Grafik 3: Kamu Bankalarının 1990-2015 Yılları Arası Aktif Kalitesi Rasyosu Oranının Yığılmış Çizgi Grafik İle Gösterimi.

Grafik 4: Özel Bankaların 1990-2015 Yılları Arası Aktif Kalitesi Rasyosu Oranının Yıgılmış Çizgi Grafik İle Gösterimi.

2.4.2.3. Karlılık Rasyosu

Karlılık tüm iş kollarında olduğu gibi bankacılık sektöründe de faaliyetlerin devam etmesine etken en önemli unsurlardan biridir. Bankaların karlılık durumları karlılık rasyoları kullanılarak analiz edilmektedir. Bu oran firmanın sahip olduğu aktiflerinin dönem net kar ya da zararı ile karşılaştırılmasıyla elde edilir.

Seçilen bankaların finansal kalemleri karlılık rasyosu kullanılarak aşağıdaki gibi hesaplanmıştır:

$$\text{Karlılık Rasyosu} = \frac{\text{Dönem Net Kar / Zarar}}{\text{Aktiflerin Toplamı}}$$

Diğer iş kollarıyla karşılaştırıldığında daha fazla regüle edilmiş olsalar da her ticari kuruluş gibi bankacılık sektöründe de asıl amaç kar elde etmektir. Bu yüzden faaliyetleri kar maksimizasyonu planlanarak devam eder. Ancak diğer sektörlere göre daha fazla denetim altında tutulmaktadır. Bunun nedeni kar maksimizasyonu amacıyla ortaya konulan stratejinin ve iş modelinin uzun süreçte makroekonomik dengesizliklere yol açmasını engellemektir (Kırcalı, 2016).

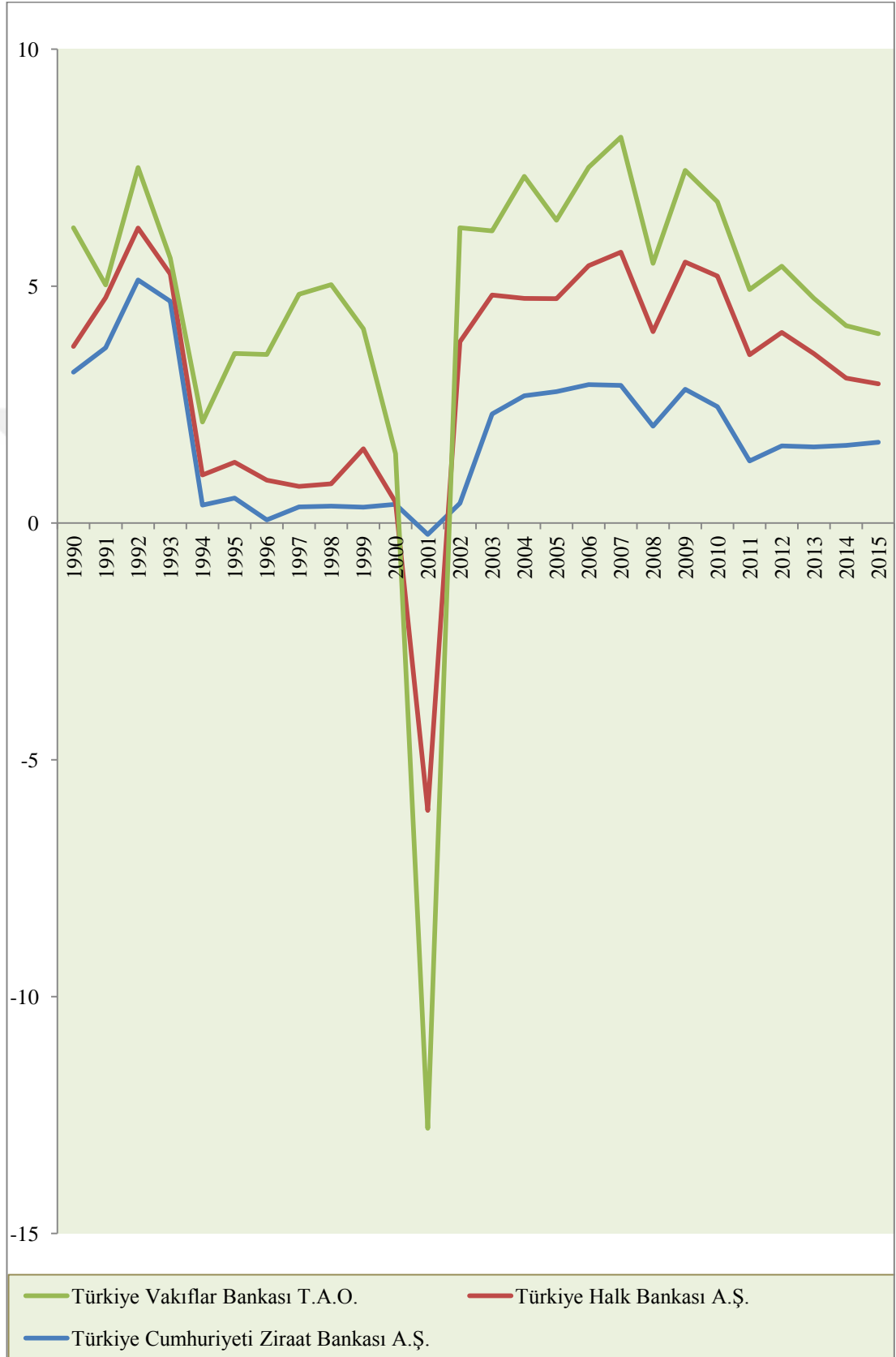
Yatırımcı açısından karlılık rasyosu oranının yüksek olması, firmanın karlılık açısından doğru politika uyguladığını gösterir. Oranın yüksek olması firmaya yapılan yatırımların karşılıklarının alındığının göstergesidir.

Tablo 6'ya çıkarılan kamu ve özel sermayeli bankaların 1990-2015 yılları arası karlılık rasyo oranlarının genel ortalaması 1.08 olarak bulunmuştur. Seçilen yılların karlılık rasyo ortalamaları yıl bazlı incelendiğinde en düşük ortalamanın -15.71 ile 2001 yılında en yüksek rasyo ortalamasının ise 4.81 ile 1996 yılında olduğu tespit edilmiştir.

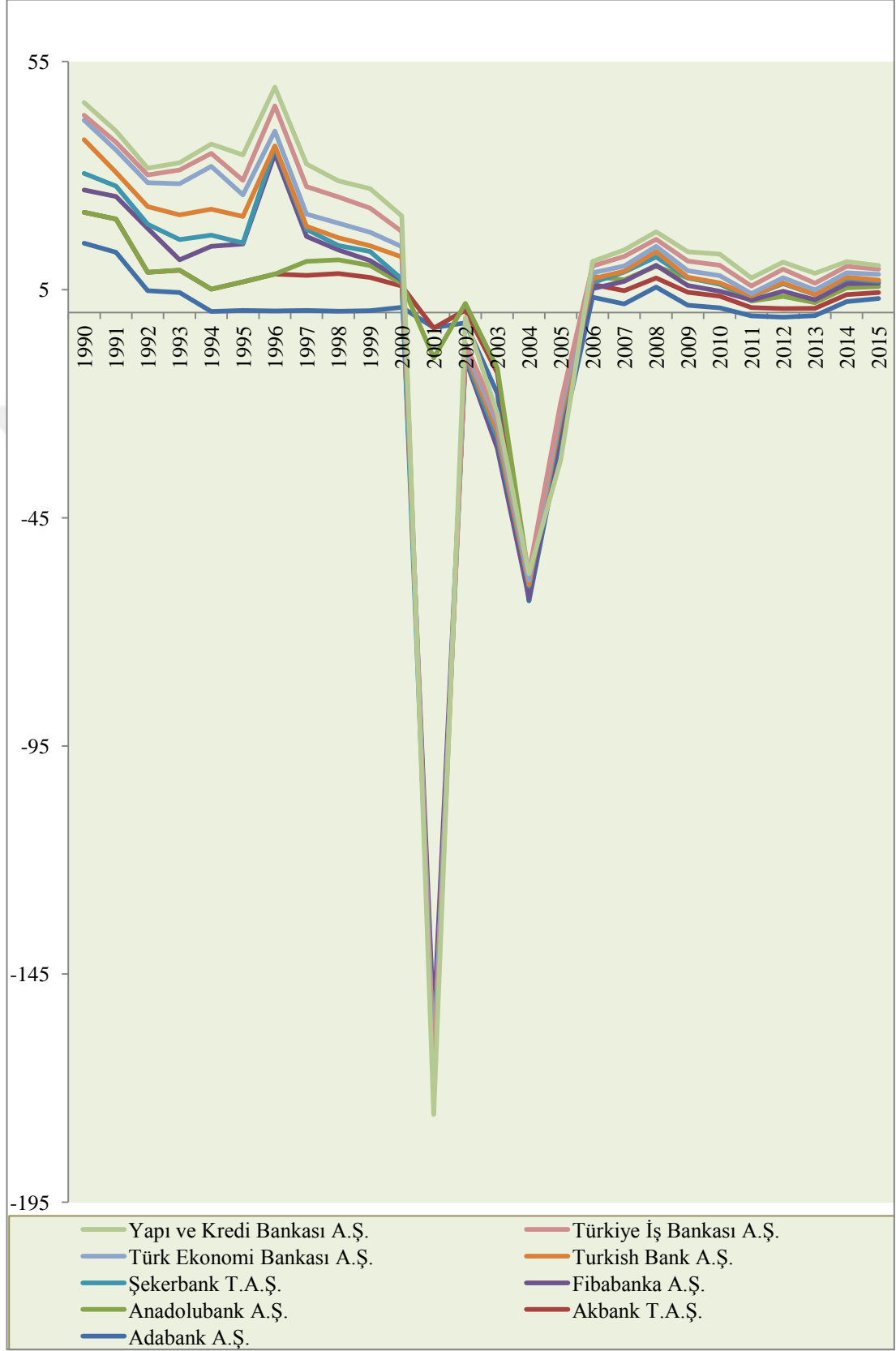
Tablo 6: TBB’de Listelenen Kamu ve Özel Sermayeli Bankaların 1990-2015 Yılları Arası Karlılık Rasyosu Oranları.

Bankalar	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	Adabank A.Ş.	Akbank T.A.Ş.	Anadolubank A.Ş.	Fibabanka A.Ş.	Şekerbank T.A.Ş.	Turkish Bank A.Ş.	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	Türkiye İş Bankası A.Ş.	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.
Yıllar												
1990	3,18	0,54	2,51	15,17	6,82		4,86	3,66	7,37	4,30	1,07	2,78
1991	3,70	1,06	0,27	13,22	7,25		4,96	2,29	3,00	4,90	1,72	2,44
1992	5,13	1,10	1,28	4,78	4,05		9,59	0,94	3,87	5,22	1,68	1,48
1993	4,68	0,58	0,33	4,37	4,90		2,30	4,41	5,40	6,84	3,00	1,60
1994	0,38	0,64	1,12	0,21	4,90		9,41	2,41	5,73	9,35	2,89	2,06
1995	0,52	0,76	2,30	0,47	6,26		8,27	0,25	5,82	4,69	3,21	5,56
1996	0,06	0,84	2,65	0,36	8,08		26,37	1,45	0,29	3,20	5,57	4,08
1997	0,34	0,43	4,06	0,45	7,68	3,08	5,43	1,56	0,66	2,68	6,01	4,97
1998	0,35	0,47	4,21	0,29	8,23	3,02	2,18	0,98	1,66	3,24	5,73	3,51
1999	0,33	1,23	2,53	0,37	7,31	2,59	1,08	1,99	1,27	2,96	5,27	4,32
2000	0,39	0,04	1,03	1,11	4,67	0,62	0,72	0,24	4,84	2,26	3,28	3,41
2001	-0,24	-5,83	-6,71	-3,33	-0,09	-6,52	-146,10	-8,40	0,00	-0,83	-4,65	-5,84
2002	0,41	3,41	2,40	-2,30	2,80	1,49	-12,26	0,47	0,85	0,78	1,31	5,85
2003	2,30	2,51	1,36	-17,69	4,49	1,04	-17,61	2,32	1,38	1,79	1,36	0,78
2004	2,69	2,05	2,58	-63,24	2,92	2,22	-4,50	2,65	0,33	0,95	1,65	-0,24
2005	2,77	1,97	1,65	-28,25	2,75	1,91	-1,19	1,18	0,84	1,45	1,50	-12,55
2006	2,92	2,51	2,08	3,35	2,79	1,73	-2,66	1,30	0,89	1,28	1,47	1,05
2007	2,90	2,81	2,43	1,86	2,92	2,39	-0,33	2,02	0,20	1,10	2,12	1,41
2008	2,04	1,99	1,44	5,56	1,99	2,57	0,24	1,79	1,22	1,11	1,55	1,64
2009	2,82	2,69	1,93	1,58	2,86	3,14	-1,66	1,70	0,11	1,40	2,10	2,10
2010	2,46	2,76	1,56	1,04	2,52	2,73	-1,62	1,50	0,33	1,58	2,26	2,43
2011	1,31	2,24	1,38	-0,74	1,79	1,47	0,21	0,82	0,08	0,54	1,65	1,72
2012	1,63	2,40	1,40	-1,03	1,89	2,64	1,17	1,66	0,16	1,12	1,89	1,57
2013	1,60	1,97	1,17	-0,70	1,60	1,23	0,66	1,12	0,00	1,00	1,50	2,15
2014	1,64	1,42	1,11	2,36	1,54	1,50	0,92	1,06	0,34	0,99	1,42	1,02
2015	1,70	1,23	1,06	3,08	1,28	1,31	0,73	0,42	0,31	1,23	1,12	0,84

Grafik 5: Kamu Bankalarının 1990-2015 Yılları Arası Karlılık Rasyosu Oranının Yıgılımlı Çizgi Grafik İle Gösterimi.

Grafik 6: Özel Bankaların 1990-2015 Yılları Karlılık Rasyosu Oranının Yığılımı Çizgi Grafik İle Gösterimi.

2.4.2.4. Likidite Rasyosu

Bankacılık sektöründe likidite seviyesi hayati öneme sahiptir. Likidite rasyoları, bankaların yükümlülük yerine getirip faaliyetlerini devam ettirebilecekleri kadar likiditeye sahip olup olmadığını analiz eden rasyolardır.

Bankalar karlılık seviyeleri ne kadar yüksek olursa olsun karlılık-likidite düzeyini koruyamadıklarında olası bir takım zorluklarla karşılaşabilmektedir. Bu yüzden karlılık ve likidite seviyesi optimal seviyede olması gerekmektedir. Yeni Basel III uzlaşında bankacılık sektöründeki likidite riskinin vurgulanması hedeflenmiştir (Ayaydın & Karaaslan, 2014).

Türkiye’de faizlerin aşamalı olarak düşeceğini öngörerek hareket eden Demirbank yöneticileri 2000 yılında faizlerin hızla artması ve bunun sonucunda yaşanan likidite daralmasıyla Demirbank’ı finansal açıdan zor duruma sokmuştur. Aşırı karlılığı amaçlayan yönetim hatası bankanın TMSF’ye devredilmesine sebep olmuştur. 1984’te Uzan Grubu’nun satın aldığı İmar Bankası da kredilerinin çoğunu Uzan Grubu’na kullandırması ile bankanın finansal karlılığını ve likiditesini düşürmüştür. Böylece mevduat sahiplerinin haklarının güven ve istikrarı sağlanamadığı için 2003 yılında TMSF’ye devredilmiştir (Çağıl, 2006).

Seçilen bankaların finansal kalemleri likidite rasyosu kullanılarak aşağıdaki gibi hesaplanmıştır:

$$\text{Likidite Rasyosu} = \frac{\text{Likit Aktifler}}{\text{Aktiflerin Toplamı}}$$

Tablo 7’ye çıkarılan kamu ve özel sermayeli bankaların 1990-2015 yılları arası likidite rasyo oranlarının genel ortalaması 41.25 olarak bulunmuştur. Seçilen yılların likidite rasyo ortalamaları yıl bazlı incelendiğinde en düşük ortalamanın 30.35 ile 2008 yılında en yüksek rasyo ortalamasının ise 54.66 ile 1994 yılında olduğu tespit edilmiştir.

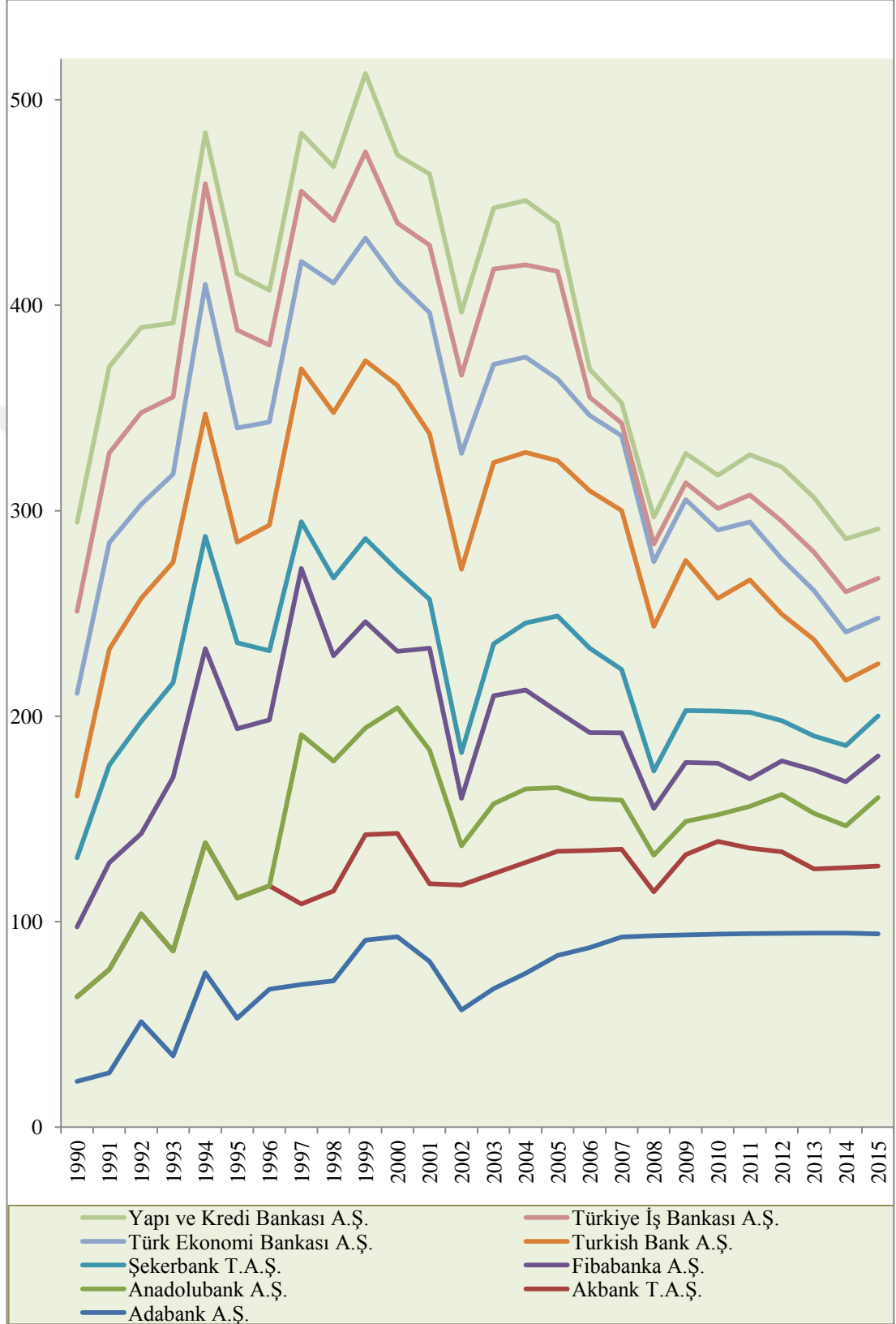
Tablo 7: TBB’de Listelenen Kamu ve Özel Sermayeli Bankaların 1990-2015 Yılları Arası Likidite Rasyosu Oranları.

Bankalar Yıllar	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	Adabank A.Ş.	Akbank T.A.Ş.	Anadolubank A.Ş.	Fibabanka A.Ş.	Şekerbank T.A.Ş.	Turkish Bank A.Ş.	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	Türkiye İş Bankası A.Ş.	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.
1990	32,61	34,18	42,99	22,21	41,29		34,02	33,55	29,94	50,03	39,99	43,37
1991	30,82	38,71	47,17	26,38	50,39		51,93	47,56	56,32	51,77	43,83	41,89
1992	34,15	41,15	52,01	51,32	52,43		39,06	54,60	59,95	45,77	44,56	41,51
1993	47,69	32,71	38,63	34,69	51,07		84,53	46,03	58,67	42,73	37,66	36,01
1994	44,13	38,73	34,38	75,16	63,21		94,53	54,71	59,46	63,15	48,94	24,87
1995	35,50	32,97	38,00	52,93	58,62		82,35	41,85	48,84	55,65	47,71	27,33
1996	36,57	33,18	46,97	67,15	50,34		80,71	33,56	61,24	50,23	37,42	26,58
1997	27,48	28,06	39,17	69,41	39,18	82,36	80,95	22,78	74,43	52,18	34,21	28,17
1998	22,18	19,18	39,03	71,23	43,71	63,19	51,32	37,78	80,46	63,15	30,30	26,24
1999	19,66	18,44	49,62	91,06	51,29	51,97	51,65	40,42	86,60	59,72	41,91	38,17
2000	17,36	16,54	25,79	92,69	50,23	61,27	27,42	39,38	89,96	50,56	28,53	33,07
2001	17,95	12,24	46,43	80,67	37,74	65,08	49,55	23,78	80,63	58,98	32,83	34,68
2002	20,72	6,89	45,91	57,00	60,82	19,08	23,10	22,32	89,16	56,44	38,02	30,71
2003	34,36	16,04	53,42	67,44	55,99	33,99	52,59	25,24	88,16	47,80	46,36	29,80
2004	34,10	9,61	54,33	74,85	53,95	35,83	48,06	32,67	83,00	46,38	44,93	31,32
2005	39,94	20,43	53,26	83,52	50,68	30,99	37,10	46,52	75,52	39,85	52,28	23,22
2006	50,04	30,48	46,18	87,38	47,29	25,28	32,04	41,06	76,66	36,68	8,82	13,57
2007	54,22	33,78	36,46	92,51	42,77	23,87	32,73	30,86	77,40	36,36	6,15	9,79
2008	21,86	14,88	30,45	93,19	21,36	17,83	22,74	18,24	70,29	31,59	8,59	13,15
2009	32,72	15,45	37,34	93,58	39,01	16,19	28,68	25,23	73,15	29,60	8,17	14,33
2010	36,30	18,16	29,49	93,90	45,18	12,98	24,99	25,41	54,88	33,30	10,42	16,20
2011	33,52	19,86	25,53	94,16	41,58	20,37	13,36	32,34	64,49	28,28	13,11	19,60
2012	37,37	22,74	27,25	94,27	39,67	27,93	16,35	19,60	51,82	26,94	18,37	26,38
2013	36,72	22,53	28,29	94,39	31,23	27,07	21,11	16,54	46,96	23,87	18,74	26,50
2014	35,09	19,71	26,01	94,41	31,82	20,42	21,43	17,63	31,69	23,51	19,65	25,78
2015	31,60	19,88	24,26	94,07	33,01	33,28	20,30	19,46	25,32	22,33	19,27	24,11

Grafik 7: Kamu Bankalarının 1990-2015 Yılları Arası Likidite Rasyosu Oranının Yıgılmış Çizgi Grafik İle Gösterimi.

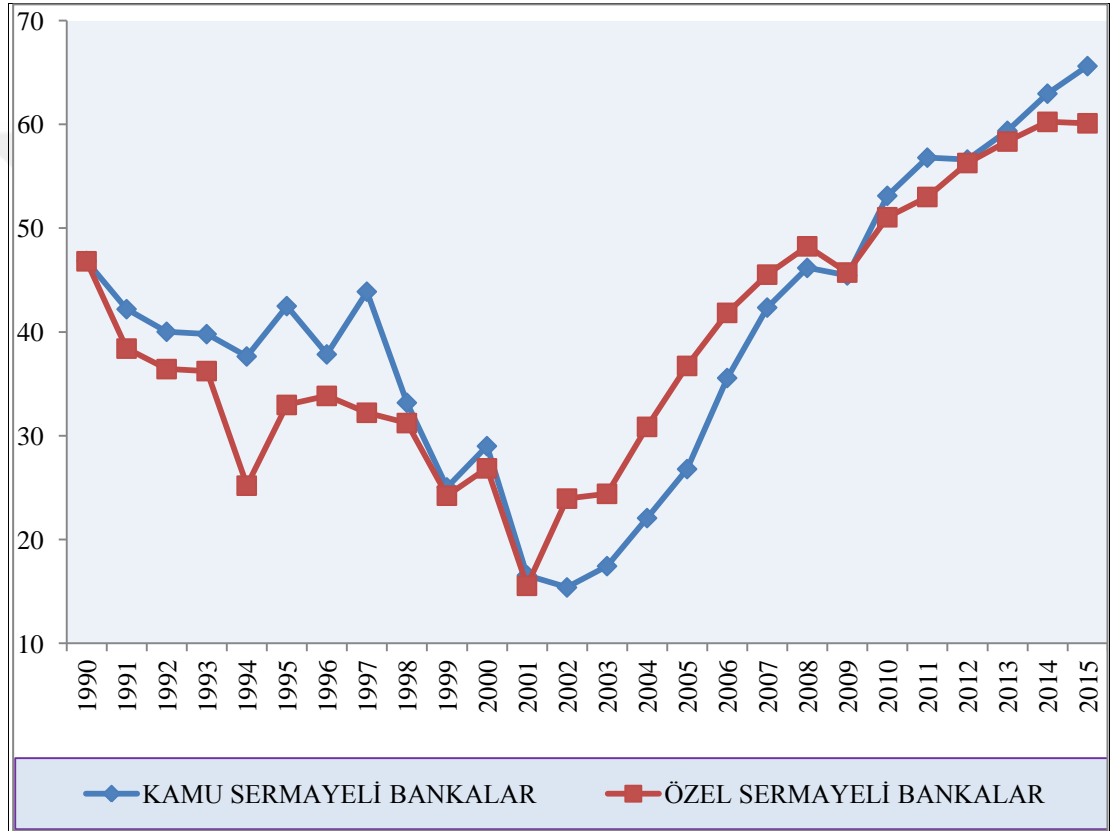
Grafik 8: Özel Bankaların 1990-2015 Yılları Likidite Rasyosu Oranının Yığılmiş Çizgi Grafik İle Gösterimi.

2.4.2. Kamu Sermayeli Bankalar ile Özel Sermayeli Bankaların Oran Analizlerinin Karşılaştırılması

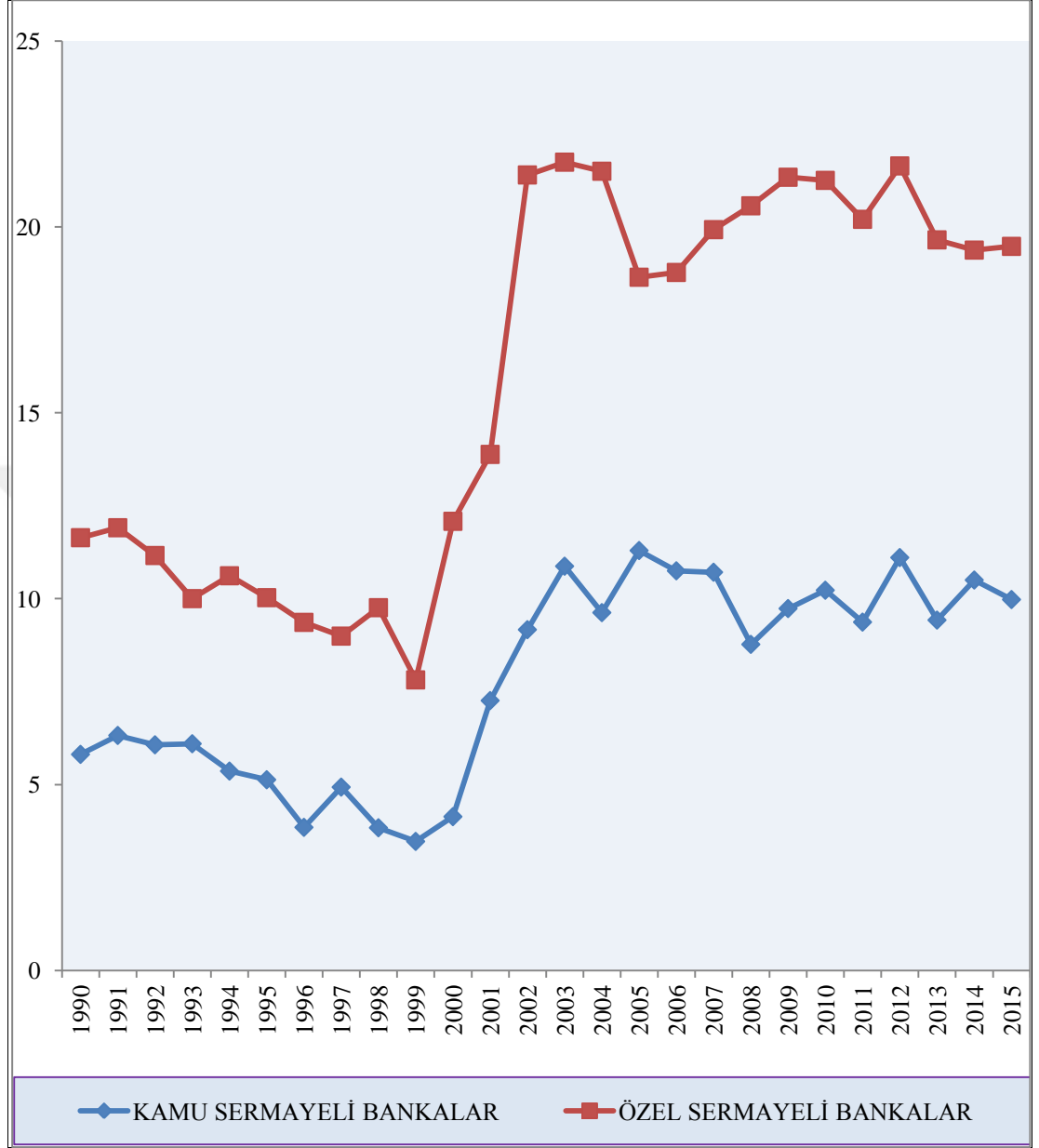
Bu kısımda kamu ve özel sermayeli bankaların rasyolarının ortalamaları ayrı alınarak yıllara göre ve kriz dönemlerindeki değişimleri incelenerek karşılaştırılmıştır.

Grafik 9: Kamu Ve Özel Sermayeli Bankaların 1990-2015 Yılları Arası Aktif Kalitesi Rasyo Oranları Ortalamalarının Çizgi Grafik İle Gösterimi.

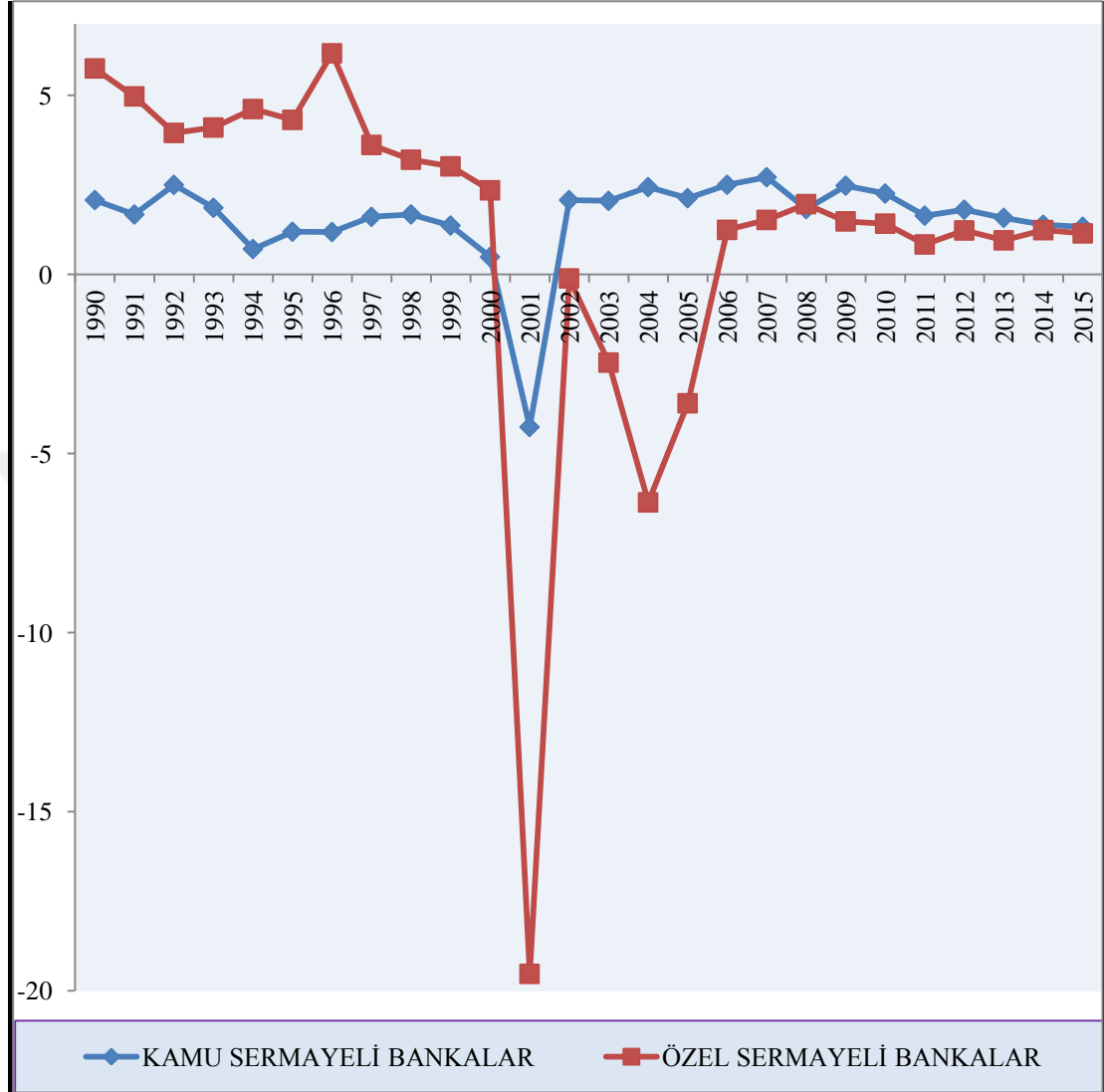
Grafik 9’da kamu sermayeli bankaların aktif kalitesi rasyo ortalamasının 1998 krizine kadar özel sermayeli bankalara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. 1998 de özel sermayeli bankalar ile kamu sermayeli bankaların rasyoları arasındaki makas kapanarak rasyo ortalamaları 2001 krizine kadar düşüş göstermiştir. 2001 krizinden sonra aktif kalitesi rasyo ortalamaları yükselmiştir ve özel sermayeli bankaların rasyo ortalamaları kamu kesiminin rasyo ortalamasının önüne geçmiştir. 2008 krizinde oranlar arasındaki fark kapanmış, kamu sermayeli bankaların rasyo ortalamaları kriz öncesine göre artış göstererek yükselmeye devam etmiştir.

Grafik 10: Kamu Ve Özel Sermayeli Bankaların 1990-2015 Yılları Arası Sermaye Yeterliliği Rasyo Oranları Ortalamalarının Çizgi Grafik İle Gösterimi.

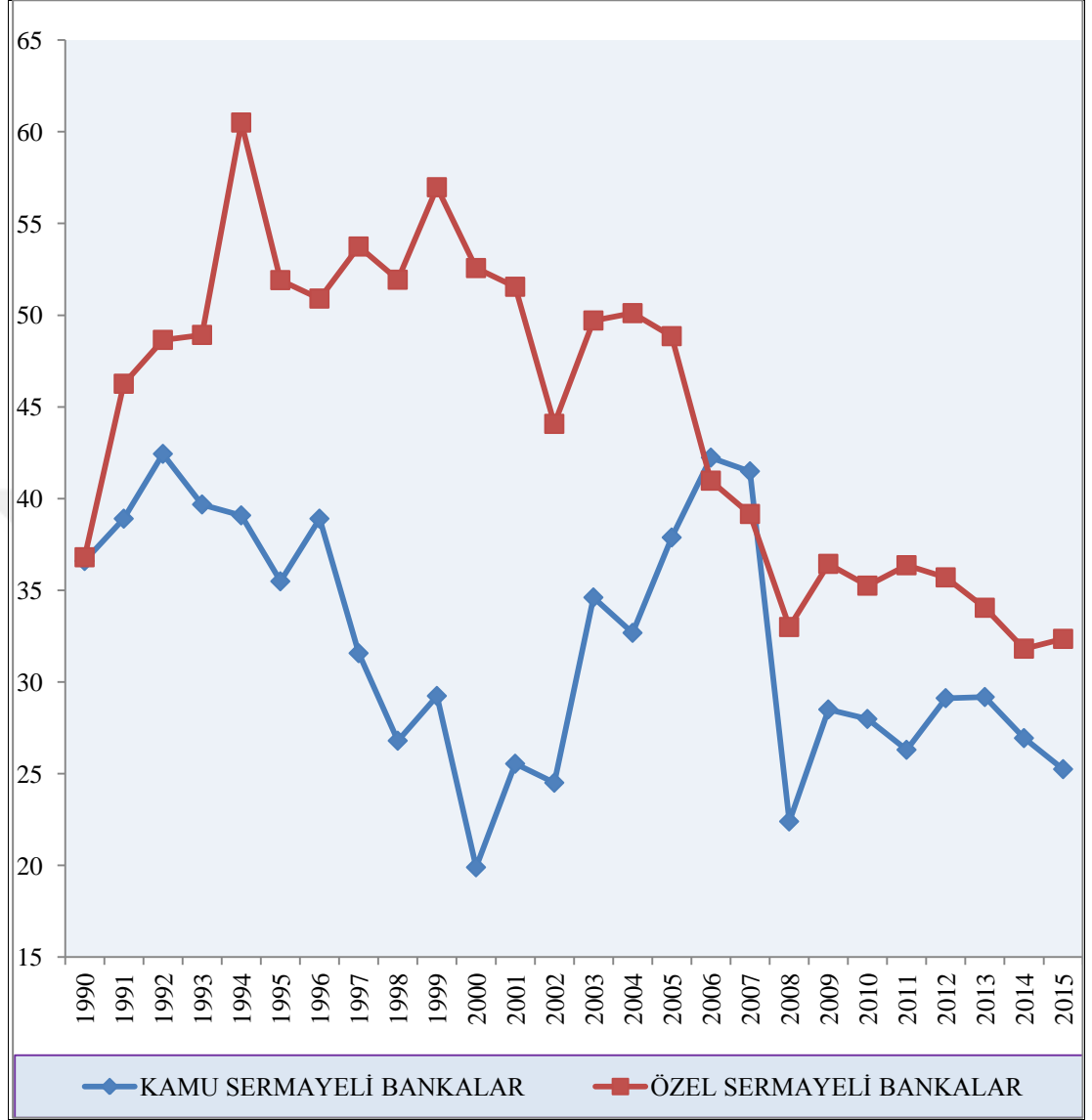
Grafik 10'a bakıldığında özel sermayeli bankaların sermaye yeterliliği rasyo ortalamaları tüm yıllarda kamu kesimine göre daha yüksek oranda çıktığı görülmektedir. 1990 yılından 2001 krizine kadar sermaye yeterliliği rasyo ortalamaları düşüş göstermiştir. 2001 krizinden finansal durumun düzelmeye başlamasıyla sermaye yeterliliği rasyo ortalamaları 2003 yılına kadar hızla yükselmiştir. 2005 yılından 2008 krizine kadar özel sermayeli bankaların rasyo ortalamaları yükselirken kamu kesiminde oran düşüş göstermiştir.

Grafik 11: Kamu Ve Özel Sermayeli Bankaların 1990-2015 Yılları Arası Karlılık Rasyo Oranları Ortalamalarının Çizgi Grafik İle Gösterimi.

Grafik 11'e bakıldığında 2001 krizinden önce özel sermayeli bankaların karlılık rasyo ortalamalarının özel sermayeli bankalara göre daha düşük olduğu görülmektedir. 2001 krizinde ise özel sermayeli bankaların karlılık rasyo ortalamaları kamu sermayeli bankalara göre daha fazla oranda düşmüştür. 2001 krizi sonrasında ekonominin normalleşmeye başlaması ile kamu sermayeli bankaların karlılık rasyo ortalamaları oranı kriz öncesine göre korunmuştur. Özel sermayeli bankalarda rasyo ortalamaları 2006'dan sonra normalleşse de 2001 krizi öncesi döneme göre düşüş olduğu görülmektedir.

Grafik 12: Kamu Ve Özel Sermayeli Bankaların 1990-2015 Yılları Arası Likidite Rasyo Oranları Ortalamalarının Çizgi Grafik İle Gösterimi.

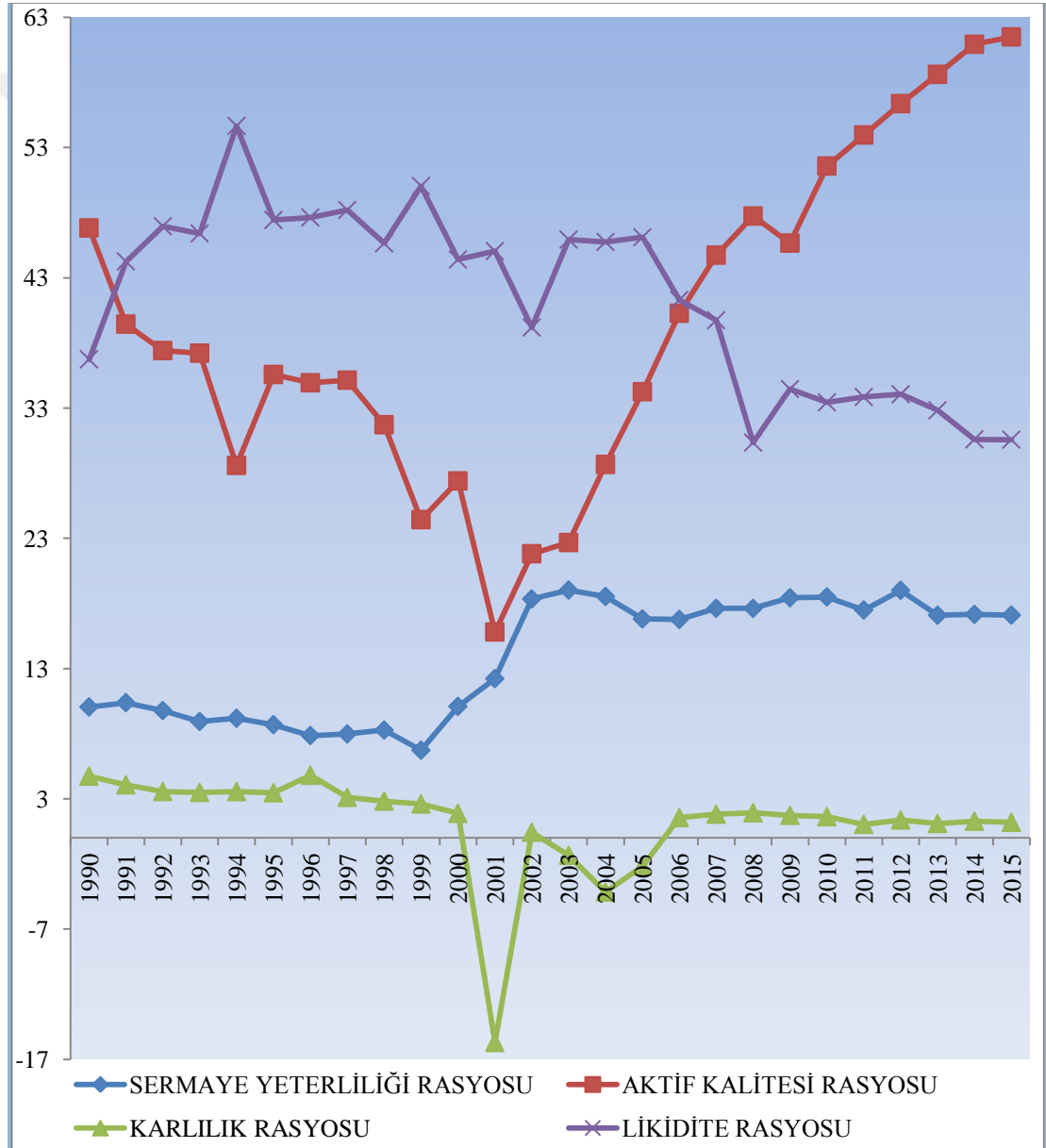

Grafik 12'ye bakıldığında kamu sermayeli bankaların likidite ortalamalarının 1992 yılından 2001 krizine kadar aşamalı olarak düştüğü görülmektedir. Özel sermayeli bankaların likidite oranları ise 1994 yılında en yüksek değeri almış olup 2001 krizine kadar düşüş göstermiştir. 2001 krizinden sonraki 2 yıllık süreçte iki kesimde de oran yükselmiştir. Özel sermayeli bankaların likidite ortalamaları 2004 yılından, kamu sermayeli bankaların ise 2006 yılından sonra 2008 krizine kadar düşüş göstermiştir. 2012 yılına kadar her iki kesimde de yükselen likidite ortalamaları sonraki yıllarda aşamalı olarak düşmüştür.

2.4.3. Kamu Sermayeli Bankalar ile Özel Sermayeli Bankaların Oran Analizleri Ortalamalarının Karşılaştırılması

Çalışmanın bu bölümünde oran analizlerin yapılan tüm bankaların, her rasyosunun ayrı ayrı genel ortalaması alınmış rasyoların yıllara göre değişimi kriz dönemleri ile karşılaştırılarak incelenmiştir. Ayrıca Grafik 13'te rasyolar arasındaki ilişki görülebilmektedir.

Grafik 13: Kamu ve özel sermayeli bankaların 1990-2015 yılları arası tüm rasyo oranları ortalamalarının çizgi grafik ile gösterimi.

Grafik 13'te kamu ve özel sermayeli bankaların rasyo oranlarının yıllar itibariyle genel ortalamaları alınmış olup; 4 rasyo ortalamasının yıllara göre değişimi çizgi grafik ile gösterilmiştir.

Karlılık rasyosunun genel ortalaması 1990 yılından 1996 yılına kadar değişkenlik göstermeyerek 4 seviyelerinde değer almıştır. Ortalama 1996 yılından 2000 yılına kadar aşamalı olarak düşerek 1.88 seviyelerine gelmiştir. 2000 yılında hızla düşen karlılık rasyosu ortalaması 2001 krizinde - 15.71 seviyesine kadar düşmüştür. Kriz sonrası yükselen ortalama 2004 yılına kadar tekrar düşüş gösterip - 4.16 seviyelerine inmiştir. Daha sonra yükselişe geçen karlılık rasyosu ortalaması 1.56 seviyesinden sonra durağanlaşmıştır. Sonraki on yıllık süreçte az seviyede düşüş ve çıkışlar ile 2015 yılında 1.19 değerini almıştır.

Sermaye yeterliliği rasyosu 1990 yılında 10.05 seviyesinde değer alırken genel ortalama 2001 krizine kadar düşüş göstererek 6.73 seviyelerine kadar gelmiştir. Sermaye yeterliliği genel ortalaması 2001 krizi sonrası hızla yükselerek 19.02 seviyelerine kadar çıkmıştır. Sonraki 13 yıllık süreçte zamanla azalarak 17.10 seviyesinde kalmıştır.

Aktif kalitesi rasyosunun genel ortalaması 1990 yılında 46.83 seviyesindeyken 1994 yılına kadar hızla düşerek 28.59 değerini almıştır. 1995 yılında genel ortalama değeri tekrar 35.57 seviyesine yükselse de 2001 yılına kadar aşamalı olarak azalarak krizin etkisiyle tüm yılların en düşük seviyesi olan 15.81 değerini görmüştür. Aktif kalitesi genel ortalaması 2008 krizinden sonra düşüş gösterse de 2001 yılından sonra genel olarak yükselerek 61.49 seviyesine kadar gelmiştir.

Son olarak likidite rasyosu genel ortalaması ise 1990 yılında 36.74 seviyesindeyken 1994 yılına kadar yükselerek 54.66 ile bütün yılların en yüksek değerini almıştır. Sonraki dönemde 2001 krizine kadar genel olarak düşüş göstermiş olup 39.18 seviyesine gerilemiştir. Bir sonraki yıl genel ortalama oranı 45.93 seviyesine yükselmiş olsa da 2008 yılına kadar değer kaybederek 30.35 seviyesine

gelmiştir. Oran 2009 yılında tekrar yükselmiştir ve sonraki 6 yıllık süreçte azalarak 30.57 seviyesinde kalmıştır.

Finansal piyasalarda kırılmalıklar istikrarsız eğilimler meydana getirmektedir. Bankacılık sektöründe kırılmalığın etkisiyle 2000-2001 ve 2008 krizlerinden sonra karlılık, aktif kalitesi ve likidite rasyolarında olumsuz yönde etkilenme meydana geldiği Grafik 13'te görölmektedir.

SONUÇ

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de bankacılık sektörü ülke ekonomisinin performans göstergelerinden en önemlisidir. Kriz dönemlerinde finansal yapıda karşılaşılan riskler ve belirsizlikler bankacılık sektörünün incelenmesinin önemini arttırmıştır. Ayrıca sektörün finansal durumu ülkenin gelişimi ile doğrudan ilişkili olduğundan dolayı sektörün incelenmesi kamu kesimi açısından da önem taşımaktadır.

Çalışmada TBB’nin web sayfasında herkese açık olan finansal tablolardan alınan veri setleri ile özel ve kamu bankalarının 26 yıllık finansal durumlarının izlenebileceği sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, karlılık ve likidite rasyoları hesaplanmıştır. Bu rasyolar, Türk bankacılık sektöründe sermayelerine göre kamu ve özel bankaların kriz dönemlerindeki finansal değişimlerinin grafikler üzerinde kıyaslanarak izlenebilmesini sağlamıştır. Aynı zamanda sermayelerine göre gruplandırılan bankaların dönemlere göre kendi aralarındaki finansal değişim de izlenebilmektedir.

Kullanılan veri seti 26 yıllık dönemi kapsadığı için bankacılık sektörünü doğrudan etkileyen birçok kriz döneminin üzerinde durmaya olanak sağlamıştır. Sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, karlılık ve likidite rasyolarının kriz dönemlerindeki değişimleri sonraki dönemler için ipuçları çıkarılmasını sağlamaktadır. Araştırma kapsamında seçilen bankaların rasyolarının genel ortalaması ayrı ayrı hesaplanmış olup Grafik 13’te rasyoların dönemsel olarak kendi aralarındaki etkileşimi izlenmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen bankaların sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, karlılık ve likidite rasyosu oranlarının genel ortalamaları incelenmiş olup ekonomik kriz dönemlerinde finansal faaliyetleri canlandırmak amacıyla kullanılan kredilerin, aktif kalitesi oranlarını düşürücü etkisi olduğu gözlemlenmiştir.

Banka yönetimi ve hissedarlar tarafından bankaların finansal yapıları sağlamlık açısından incelenmesinde sermaye yeterliliği rasyosu önemli bir araçtır. Bu rasyo aktiflerin özkaynaklara oranını gösterdiği için aktif-pasif yönetiminin başarısının ölçümünde kullanılan önemli verileri üretmektedir.

Aktif kalitesi rasyosu, bankanın varlıklarının durumunu ortaya koymaktadır. Kredi ve alacakların aktif toplamı içindeki payını gösteren bu oran bankacılık sektöründe kırılabilirliği değerlendirmek için kullanılabilir önemli bir rasyodur. Ancak, unutulmaması gereken bir diğer konu çalışmada kullanılan oranların ilk önce ayrı ayrı değerlendirilmesi ardından karşılaştırılmalı ve bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmesi gerektirir.

Aktiflerin dönem net kar-zararının aktifler içerisindeki payını gösteren karlılık rasyosu, tüm iş kollarında olduğu gibi bankacılık sektöründe de faaliyetlerin devam etmesinde kullanılan önemli bir ölçütü vermektedir.

2001 krizinde çok sayıda bankanın zarar görmesinin altında yatan “likidite sıkışıklığı” likidite rasyosu ile gözlemlenebilir. Bankaların optimum düzeyde likiditeye sahip olması olası krizlerden daha zarara uğrayarak çıkabilmesini sağlayacaktır. Bu noktada bankacılık sektöründe 2001 krizi sonrası uygulanan politikaların ve uluslararasılaşma hamlelerinin olumlu sonuçlarının günümüzdeki bankacılık sektörüne yansımaları açıkça görülmektedir.

Türk finans sisteminde kırılabilirlik sonucunda meydana gelen 2000-2001 ve 2008 kriz dönemlerinde karlılık, aktif kalitesi ve likidite rasyolarının olumsuz yönde etkilendiği görülmüştür. Kriz dönemleri haricinde aktif kalitesi ve likidite rasyolarının ters yönlü eğilim gösterdiği görülmüştür.

Türk bankacılık sektöründe son 26 yıldaki sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, karlılık ve likidite rasyolarının yıllık dönemlerde değişim eğilimleri grafiklerle gösterilmesi, ileriki dönemlerde oluşabilecek belirsizliklerin önceden saptanmasında etkili olacaktır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Bakkal, M., & Tombuloğlu, F. (2011). *2008 Global Ekonomik Kriz Öncesi ve Sonrası Türk Bankacılık Sisteminde Fon Yönetimi* (bs Ed.). İstanbul: Hiperlink.
- Bakkal, S., & Alkan, M. (2011). *2008 Finansal Krizi ve Bu Dönemde Bankacılık Sektörünün Kar Etme Nedenleri* (Vol. 1.). İstanbul: Hiperlink.
- Berk, N. (2015). *Finansal Yönetim* (Vol. 11. bs). İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Büker, S., Aşıkoğlu, R., & Güven, S. (2011). *Finansal Yönetim*. Ankara: [y.y.].
- Çolak, Ö. F., (2012). Türk Bankacılık Sektörünün Şubat 2001 Krizi Sonrası Durumu ve Yeniden Yapılandırma Programı, Tartışma Metni 2012/14, www.tek.org.tr.
- Coşkun, M. (2010). *Para ve Sermaye Piyasaları : Kurumlar, Araçlar, Analiz*: Ankara : Detay, 2010.
- Goldstein, M., Kaminsky, G. L., & Reinhart, C. M. (2007). *Finansal Kırılganlığın Ölçümü : Yükselen Piyasalar İçin Erken Uyarı Sistemleri*. İstanbul: Derin Yayınevi.
- Karapınar, A., & Ayıkoğlu Zaif, F. (2009). *Uluslararası Finansal Raporlama Standartları İle Uyumlu : Finansal Analiz*. Ankara: Gazi yayınevi.
- Kaya, F. (2013). *Bankacılık : Giriş ve İlkeler / ed. Ferudun Kaya ; Alptekin Güney... [ve başk.]*. İstanbul: Beta.
- Kazgan, G. (2012). *Türkiye Ekonomisinde Krizler (1929-2009) : "Ekonomi Politik" Açısından Bir İrdeleme*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Okka, O. (2010). *Finansal Yönetim : Teori ve Çözümlü Problemler*. Ankara: Nobel.

- Selçuk, H., & Tunay, K. B. (2014). *Ticari Banka Yönetiminin Temelleri*. Ankara: Nobel Akademi Yayınları.
- Şimşek, K. Ç. (2007). *Bankacılıkta Risk ve Risk Ölçüm Yöntemleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Takan, M., & Boyacıoğlu, M. A. (2013). *Bankacılık : Teori, Uygulama ve Yöntem* Nobel.
- TCMB, (2001), 2001 Yıllık Raporu, Denetleme Raporu, Ankara.
- Teker, D. L. (2006). *Bankalarda Operasyonel Risk Yönetimi : Örnek Banka Uygulamalı*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Yağcılar, G. G. (2011). *Türk Bankacılık Sektörünün Rekabet Yapısının Analizi*. Ankara: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu.
- Yarız, A. (2012). *Bankacılıkta Risk Yönetimi : Risk Matrisi Uygulaması*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Yıldırım, M. (2008). *Banka Muhasebesi*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği.
- Yılmaz, E., Yay, G. G., & Yay, T. (2001). *Küreselleşme Sürecinde Finansal Krizler ve Finansal Düzenlemeler* (Vol. 1. bs). İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- Zeytinoğlu, E. (1985). *Ekonomik Sistemler* (2 ed.). İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Makaleler

- Afşar, A. (2007). Finansal Gelisme ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*(36), 188-198.
- Alkan, G., & Özkaya, H. (2015). Türk Muhasebe ve Finans Yazınının SSCI'da 20 Yılı. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*(Nisan), 175-192.
- Altunbas, Y., Evans, L., & Molyneux, P. (2001). Bank Ownership And Efficiency. *Journal of Money, Credit and Banking*, 33(4), 926-954.
- Artar Kibritçi, O., & Sarıdoğan Atılğan, A. (2012). Küresel Finansal Krizin Türkiye'de Bankacılık Sektörü Mali Yapısına Etkileri. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi, Haziran*(2), 1-17.

- Ayaydın, H., & Karaaslan, İ. (2014). Likidite Riski Yönetimi: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*(11), 238-256.
- Aytekin, S., & Sakarya, Ş. (2013). BIST'deki Mevduat Bankalarının Finansal Performanslarının 2001 ve 2008 Finansal Krizleri Çerçevesinde CAMELS Derecelendirme Sistemi İle Değerlendirilmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 25 - 58.
- Barışık, S., & Demirel, B. (2014). Finansal Kırılganlık ve Türk Bankacılık Sektörü İçin 2002-2011 Dönemi Finansal Kırılganlık Endeksi. *TİSK AKADEMİ*(1), 119-136.
- Barry, T. A., Lepetit, L., & Tarazi, A. (2011). Ownership Structure And Risk In Publicly Held And Privately Owned Banks. *Journal of Banking & Finance*, 35(5), 1327-1340.
- Berkman, A. N. (2011). Türkiye'de Finansal Liberalizasyon ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(2), 259-282.
- Boyd, J. H., Levine, R., & Smith, B. D. (2001). The Impact Of Inflation On Financial Sector Performance. *Journal of monetary Economics*, 47(2), 221-248.
- Bumin, M. (2016). Yeniden Yapılandırma Sonrası 2004-2014 Döneminde Türk Bankacılık Sektörü. *Maliye Finans Yazıları*(105), 177-222.
- Claessens, S., & Laeven, L. (2005). Financial Dependence, Banking Sector Competition, And Economic Growth. *Journal of the European Economic Association*, 3(1), 179-207.
- Çelik, S., & Deniz Akarım, Y. (2012). Likidite Riski Yönetimi: Panel Veri Analizi ile İMKB Bankacılık Sektörü Üzerine Ampirik Bir Uygulama. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(13), 1-17.
- Demir, Y., & Meder Çakır, H. (2015). Finansal İstikrar ve Türkiye'de Bankacılık Düzenlemeleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(33), 33-53.
- Demirel, E., Atakişi, A., & Abacıoğlu, S. (2013). Bankacılık Faaliyet Oranlarının Panel Veri Analizi Türkiye'deki Kamu, Özel Ve Yabancı Sermayeli Bankaların Durumu. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 101-111.
- Diamond, D. W., & Rajan, R. G. (2001). Liquidity Risk, Liquidity Creation, And Financial Fragility: A Theory Of Banking. *Journal of political Economy*, 109(2), 287-327.

- Ege, İ., TopalođLu, E., & Karakozak, Ö. (2015). CAMELS Performans Deđerleme Modeli: Türkiye'deki Mevduat Bankaları Üzerine Ampirik Bir Uygulama. *Niđde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi*, 8(4), 109-126.
- Ersoy, H. (2013). Türk Bankacılık Sisteminde Sermaye Yeterliliği ve Basel Standartları. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*(10), 53.
- Goodhart, C. A., Sunirand, P., & Tsomocos, D. P. (2006). A Model To Analyse Financial Fragility. *Economic Theory*, 27(1), 107-142.
- Gümüş, F. B., & Nalbantoğlu, Ö. (2015). Türk Bankacılık Sektörünün Camels Analizi Yöntemiyle 2002-2013 Yılları Arasında Performans Analizi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi Dergisi*, 17(2), 83-106.
- Güneş, N. (2015). Banka Kârlılığının Belirleyicileri: 2002-2012 Dönemi Türk Mevduat Bankaları Üzerine Bir İnceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi Dergisi*, 20(3), 265-282.
- Güney, S., & Saka Ilgin, K. (2015). Finansal Krizlerin Bankaların Performanslarına Etkisi: Türk Mevduat Bankalarında CAMELS Modelinin İncelenmesi ve Örneđ Bir Uygulama. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(3), 303-331.
- Iftikhar, S. F. (2015). Financial Reforms and Financial Fragility: A Panel Data Analysis. *International Journal of Financial Studies*, 3(2), 84-101.
- Korkmaz, Ö., Erer, D., & Erer, E. (2016). Bankacılık Sektöründe Yoğunlaşma İle Finansal Kırılganlık Arasındaki İlişki: Türkiye Örneđi (2007-2014). *Muhasebe ve Finansman Dergisi*(Ocak), 127-146.
- Kosmidou, K. (2008). The determinants of banks' profits in Greece during the period of EU financial integration. *Managerial Finance*, 34(3), 146-159.
- Kök, D., & Ay, O. E. (2017). 2008 Küresel Finansal Krizinin Türk Bankacılık Sektörü Etkinlik Düzeylerine Yansıması Üzerine Bir Araştırma: 2007-2009. *International Journal of Economic and Administrative Studies*, 5(10), 155 - 170.
- Lannotta, G., Nocera, G., & Sironi, A. (2007). Ownership Structure, Risk And Performance In The European Banking Industry. *Journal of Banking & Finance*, 31(7), 2127-2149.

- Mohan, T. R., & Ray, S. C. (2004). Comparing Performance Of Public And Private Sector Banks: A Revenue Maximisation Efficiency Approach. *Economic and Political Weekly*(March), 1271-1276.
- Poyraz, E. (2012). Türk Bankacılık Sektöründe Optimal Kredi Düzeyinin Belirlenmesi. *Determination of the Optimal Level of Lending in Turkish Banking Sector.*, 3(2), 41-49.
- Tan, Y., & Floros, C. (2012). Bank Profitability And Inflation: The Case Of China. *Journal of Economic Studies*(6), 675. doi:10.1108/01443581211274610
- Tarawneh, M. (2006). A Comparison Of Financial Performance In The Banking Sector: Some Evidence From Omani Commercial Banks. *International Research Journal of Finance and Economics*, 3(3), 101-112.
- Turan, Z. (2011). Dünyadaki ve Türkiye'deki Krizlerin Ortaya Çıkış Nedenleri ve Ekonomik Kalkınmaya Etkisi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 56.
- Türker Kaya, Y. (2001). Türk Bankacılık Sektöründe CAMELS Analizi. *MSPD Çalışma Raporları*(6).
- Uçkun, N., & Girginer, N. (2011). Türkiye'deki Kamu ve Özel Bankaların Performanslarının Gri İlişki Analizi İle İncelenmesi. *Akdeniz University Faculty of Economics & Administrative Sciences Faculty Journal/Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(21).
- Ural, M. (2013). Finansal Krizler ve Türkiye. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 11-28.

Tezler

- Çağıl, G. (2006). *Sermaye Yeterliliği Açısından Operasyonel Risk Ve Bankacılık Sektöründe Uygulanması*. (Doktora), Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Çağırıcı, E. (2016). *Bankacılık Sektörü, Mülkiyet Yapısı ve Tüketicilerin Mülkiyet Yapılarına Karşı Tutumları*. (Yüksek Lisans), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Eren, K. (1993). *Finansal Aracı Kurumlar ve Aracılık İşlemleri*. (Doktora), İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Gülen, M. (2015). *Bankacılık Sektöründe Kamu ve Özel Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması*. (Yüksek Lisans), Hitit Üniversitesi, Çorum.

Güven, A. (2010). *Kredilendirme Sürecinde Firma Derecelendirilmesi ve Sermaye Yeterliliği Rasyosu İle Aktif Kalitesi Üzerindeki Etkisi*. (Yüksek Lisans), İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

İbicioğlu, M. (2006). *Tüketici Finansman Şirketlerinin Finansal Sistem İçindeki Yeri ve Türkiye'de Kredi Kullandıran Diğer Kurumlar İle Karşılaştırmalı İncelenmesi*. (Yüksek Lisans), Gazi, Ankara.

Karanfil, N. (2014). *Türk Bankacılık Sektöründe Banka Kırılganlık Endeksini Etkileyen Faktörler*. (Yüksek Lisans), Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.

Kıran, S. (2013). *Finansal Oran Analizi İle Kredi Risk Yönetimi: Bir Uygulama*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Kırcalı, S. (2016). *Bankacılıkta Karlılığı Oluşturan Faktörlerin İncelenmesi, Türk Bankacılık Sektörü Verileri Baz Alınarak Sürdürülebilir Karlılık Konusunun Analiz Edilmesi*. (Doktora), Okan Üniversitesi, İstanbul.

Kirdaban, M. İ. (2011). *Finansal Sistem İçerisinde Ödeme Sistemleri ve Hizmetleri: Türkiye Örneğinde Gözetim ve Avrupa Birliği Uyum Süreci*. (Yüksek Lisans), Gazi Üniversitesi, Ankara.

Şenfert, Ö. (2006). *Ticari Bankalarda Aktif-Pasif Yönetimi Açısından Mali Tablo Analiz Teknikleri*. (Yüksek Lisans), Gazi Üniversitesi, Ankara.

Yılmaz, U. (2009). *İşletmelerde Oran Analizi Yoluyla Finansal Performans Ölçümlemesi Ve Bir Uygulama*. (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Web Sayfası

Halıcı, A. (2017). Sistem Yaklaşımı. Erişim Tarihi: (02.07.2017), http://www.baskent.edu.tr/~ahalici/cyt_dersnotlari/ybs451-4.pdf

Barbaros, M. (2017). Erişim Tarihi: (02.08.2017), <https://muratbarbaros.files.wordpress.com/2012/03/2001-krizi-ve-batik-bankalar.pdf>